

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Diversi Tractatvs

Coloniae Agrippinae, 1629

Lectori Benevolo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61359)

diaboli studijs frangendis. Si enim contra pestem, bellum, tempestates, supplicationes & preces indicuntur, cur non multo magis contra hanc animarum pestem, contra hanc diabolityrannidem &c. Hac ut opinor sufficient.

Reliqua verò, quæ ad hunc pro-

cessum aduersus striges pertinent, videri possunt apud citatos, qui de hac re fufius scripserunt, in quibus præcipuè sunt Deltius in suis libris *disquisitionum* & hoc antiquiores, Mal-leus *maleficarum part. 2. & 3.* & Petrus Binsfeldius *tract. de Conf. maleficorum.*

LECTORI BENEVOLO.

OVia R. P. Tannerus tractatu hoc de Processu aduersus Sagas de earundem ad diuersa loca translatione quoque meminit; atq; multa hic obiter, aliud scilicet ex instituto agens, quæ non leuem apud huius ætatis doctos pariter & indoctos, pios & impios Sagarumque patronos, patiuntur controuersiam, attigit; de extrema scilicet strigum malitia, & inexplebili ingenus humanum odio, de prauis demonum & Veneficarum machinationibus, quousque utrorumq; & potestas & nequitia sese porrigat: libuit commodo tuo ex eiusdem Patris disputat: de Angelis ad x. p. S. Thoma has paucas dubitationes seu quæstiones separatim hic adiungere: eo quidẽ ordine, ut quia de translatione Sagarum ad nocturnos conuētus dicturi eam in fronte ponamus, quæ, an in demonibus potētia loco-motiuæ sit, disquirat.

QVÆSTIO I.

An, quæ, & qualis potentia loco motiua, seu operatiua ad extra, sit in Angelo; an ab intellectu & voluntate distincta; an etiam actiua in distans; & miraculorum operatiua.

1 **A**SSERTIO I. Est in Angelis potentia quædam naturalis operatiua ad extra, qua saltem corpora localiter mouere possunt. Ita sanctus Thomas I. p. quæst. 110. artic. 3. & communis omnium Doctorum; post Aristotelem libro 12. Metaph. tex. 4. 4 alioque Philosophos, qui docent re ipsa cælos moueri ab intelligentijs, siue substantijs spiritualibus.

Nec dissentit Guilielmus Parisiensis, licet à Delrio libro secundo Disquisit. Mag. in diuersum citatus. Et enim Tract. de vniuerso part. 2. secunda partu cap. 71 expresse ait: Cum ex narrationibus historicis, atque Prophetis manifestum sit, huiusmodi substantias & ciuitates subuertisse, & alia non pauca similia fecisse manifestum est, eas virtutem huiusmodi habuisse. Si verò quis dixerit, quia huiusmodi perfectio, non fuit innata, siue naturalis, sed potius de nouo data, cum ad huiusmodi faciendâ creator illas misit; dico, quia & hoc vane dicitur: eodem quippe modo dicere posset, & de virtute intellectiua. Idem docet cap. 70. Nec obstat, quod vtroque loco docet, Angelos solum mouere corpora imperando; non enim negat mouere efficaciter per se ipsos, ita vt vis effectiua motus sit in Angelis, sed solum docet, eam

vim effectiuam aliam non esse, quam imperium voluntatis, absque alia potentia exequente realiter distincta, de qua re inferius.

2 **P**robatur assertio passim ex scriptura, præsertim ex Danielis cap. 14. vers. 35. vbi de Propheta Habacuc in Iudæa constituto dicitur: Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. Et mox vers. 38. Porro Angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo. Et Matth. 4. vers. 5. de Christo dicitur: Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi &c. Et vers. 8. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, &c. Ex quibus locis certissimum est, vim motiuam ad extra naturaliter conuenire Angelis, tum bonis, tum malis.

3 **N**eque enim dici potest, vim hanc mouendi solum miraculose fuisse communicatam his Angelis, tum ob dictam causam, ex Parisiensis; tum quia Deus ea ratione conuenientius per se ipsum mouisset absque Angelo; tum quia illud, in impetu spiritus sui, manifeste vim naturalem significat. Denique cum diabolus peruersa voluntate Christum detulerit, non est dicendum, voluisse Deum per miraculum ipsi eam vim communicare, cooperando quasi speciali influxu ad malum.

4 **I**dem patet pluribus alijs exemplis eorum Angelorum, qui ad homines forma visibili missi sunt;

vt in Angelis, qui apparuerunt Abrahamæ *Genesis* 18. & Loth. *Genesis* 19. item in Raphaelæ, qui comitatus est Tobiam *cap.* 5. & Gabriele qui ad Virginem missus *Luc.* 1. & Angelis qui ministrarunt Christo, *Matth.* 4. idem docent SS. Patres, in primis Augustinus *libro tertio de Trinitat. capit.* 8. & 9.

3 Ratio S. Thomæ est. Quia vt dicit Dionysius *cap.* 7. *diuin. nom.* Diuina sapientia coniungit fines primorum principijs secundorum. Ex quo patet; quod natura inferior (vti est corporea) in suis supremo attingitur à natura superiori, nimirum spirituali: in corporibus autem motus localis ex suo genere est supremus & perfectissimus omnium: Ergo necesse est, vt Angeli saltem motum localem in corporibus efficere possint. Minor probatur, tum ex Aristotele *8. Physic. text.* 57. Tum quia motus localis inter omnes minimè corruptiuus est, nec mutatione corruptiuus quicquam in mobili intrinsecum ponit, aut destruit. His accedit, quod Angeli naturaliter seipso; & animæ corpus sibi vnitum, eoque mediante corpora cætera possunt mouere: quid n̄ ergo etiam Angeli, cum sint substantiæ viuentes & spirituales multo perfectiores, quam animæ, corpora mouere possint?

6 *Affertio* II. Potentia hæc loco motiua, seu operatiua ad extra, non est se ipsa distincta à potentia naturali Angeli, qua seipsum mouet. Hanc

assertionem expresse tradit Suarez de Angelis *libro* 3. *capit.* 29. *numero* 4. & alij ab eo citati. Ratio est. Tum quia idem est vtrouque terminus formalis; nempè vbi locale. Tum quia etiam in anima, eadem est potentia loco motiua, qua suum corpus, & alia extra se constituta mouet. Tum quia Angelus, non mouet alia à se diuersa, saltem ad locum planè diuersum, nisi vel seipsum simul mouendo, vel imprimendo impetum, ab eadem naturali potentia motiua profectum: sicut etiam homo pariter eadem potentia loco motiua tam deferendo, tum imprimendo impetum alia extra se posita mouet; quando nimirum pilam vel manu gestans circumfert, vel impresso impetu proijcit.

Affertio III. Angelus non potest agere in distans, adeoque nec immediatè mouere corpus, nisi cui secundum substantiam suam præsens est. Ita habet communis Doctorum sententia, & speciatim tradit sanctus Thomas *1. part. question.* 52. *articul.* 1. & *quodlib.* 6. *articulo* 2. *ad* 1. & *quodlib.* 9. à 10. *ad* 2. Caietanus & omnes Thomistæ *cit. articul.* 1. cæteri que Scholastici communiter in 1. *distinctione* 37. & in 2. *distinctione* 2. & 3. in quibus etiam Scotus in 2. *distinctione* 2. *question.* 5. & 6. nec dissentit Durandus in 1. *distinctione* 37. *part.* 2. *question.* 1. & in 2. *distinctione* 8. *question.* 3. & sequuntur Valquez *disputat.* 189. *cap.* 3. Coimbraenses 6. *Physic. cap.* 2. *quest.* 1. Sua.

1. Suarez *Metaph. disputat. 18. sect. 8. & ad 1. part. 8. Thom. de Angelis libr. 4. cap. 20. numer. 5 & 6.* vbi tamen non satis constanter loquitur, maximè propterea, quam de locutione Angeli amplexus est sententiam *alibi* relatan & refutatam.

8 *Quoniam non desunt plures, tam veteres, quam recentiores Theologi, qui docent, Angelum posse immediatè operari, vbi non est præsens secundum suam substantiam, adeoq; in distans.* Ita Harueus *tract. de motu Angeli quæstion. 1 ad 3. & in 1. distinct. 17 quæstion. 1.* Ockam *ibidem, Gabriel ibidem artic. 3. dub. 1.* qui ita fere etiam de agentibus corporeis sentiunt. Et fauent Magister *in 1. distinct. 8. cap. vltim. & Scotus in 1. distinct. 37. quæstion. 1.* & sequuntur non pauci recentiores teste Vasquez *loco citat. cap. 1. speciatim Albertinus tom. 1. Princip. 1. coroll. 16 numer. 10.* post Auicennam & Aphrodisiensem.

9 *Sed probatur assertio primum auctoritate.* Ita enim generatim de naturalibus agentibus docet Aristoteles *7. Physic. cap. 2.* & speciatim de Intelligentia cælum mouente *libr. 2. de cælo c. 2.* Idè docet Damascenus *lib. 1. de fid. cap. 17.* vbi de Angelo ait: *Nec alibi est; verum intellectualem in modum illic circumscribitur, vbi operatur.*

10 *Secundo probatur ratione. I.* Quia alias nulla ratio esset, cur non posset operari Angelus in quouis loco remotissimo: Si enim distantia passi actioni agentis nil obest, nec opus

est per medium transmittere actionem, aut vim actiuam; nihil obstat etiam, quantumnis magna distantia eiusdem agentis actioni: hoc verò nec aduersarij facillè concesserint. II. Quia sic etiam Angelus assumere posset corpus, etiam si ei præsens non esset; id verò non satis consonum est, tum apparitionibus Angelorum in assumpto corpore; tum communi sensui Ecclesiæ, quoad energumenos seu obsessos à diabolo, aduersus quem preces Ecclesiæ & exorcismi velut præsentem adhibentur. III. Quia vniuersali inductione, & experimento satis constat, res cæteras naturales & corporeas non posse operari in distans, sine actione, aut vi actiua transfusa per medium; quicquid authores oppositæ sententiæ in contrarium dixerint: nec apta ratio assignari potest diuersitatis in Angelis. IV. Quia ex opposita sententia non esset causa, cum Angeli substantialiter mitterentur de cælo in terras, siue ad custodiam hominum, siue ad punitionem, siue ad alia peragenda aut denuantianda. V. Opposita sententiæ ianuam aperit superstitionibus, & superstitionis medijs ad varij generis effectus procurandos: V. G. per vnctionem vulnerariam, & similia.

Nec obstat, quod Angeli voluntate agunt etiam in exteriora: voluntas autem ad suam actionem non requirit præsentiam obiecti. Primo enim ex nostra sententia Angeli immediatè ad extra non

agunt voluntate, sed potentia executiva realiter distincta, ut dictum. Deinde etiam si voluntate immediate agerent ad extra, nihilominus tamen argumentum ab obiecto ad effectum nullius esset momenti: quia cum obiectum tantum moueat voluntatem in quantum cognitum est, nihil obstat eius localis & realis distantia volitioni; at verò in subiectum passum ipsumque effectum debet agens naturale realiter influere; cum quo proinde debet realiter coniunctum esse, siue per se, siue per virtutem aut actionem à se transmissam: quod proinde etiam de voluntate & intellectu dicendum, si immediatè ad extra operarentur. Quod notauit etiam S. Thomas quodlib. 9. articul. 10. ad 2. ubi ait, quod licet Angelus moueat per imperium, nihilominus imperium hic non dicitur sine virtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum.

11 **Affertio IV.** Angeli virtute naturali non possunt facere vera miracula. Ita S. Thomas 1. part. quest. 110. artic. 4. & quest. 114. art. 4. & 3. cont. gent. cap. 102. & 103. Caietanus, Ferrariensis, commentatores ibidem, Alensis 2. part. questio. 42. & 43. Bonauentura & alij Scholastici communiter in 2. distinct. 7. quos sequitur Gregorius de Valentia ad 1. part. S. Thom. disputat. 8. questio. 5. punct. 2. & Suarez ibid. de Angelis libr. 4. cap. 39. Ratio S. Thomæ, eaque optima est. Quia de ratione veri miraculi, & quod simpliciter tale sit,

est, ut sit præter ordinem totius naturæ creatæ: Angelus autem virtute propria & naturali non potest facere aliquid per totum ordinem naturæ creatæ; hoc ipso quod propria etiam eius virtus creata est: Ergo, &c. Minor patet. Maior probatur. Quia ad miraculum non sufficit, ut aliquid fiat, præter ordinem naturæ alicuius particularis; sic enim ille, qui proijcit lapidem sursum, miraculum faceret; cum hoc sit præter ordinem naturæ lapidis.

Idem confirmatur ex ipsa notione nominis miraculi, iuxta S. Thomam 1. part. quest. 105. artic. 7. Miraculum enim dicitur, quasi admiratione plenum: quod per se & absolutè non conuenit, nisi illi, quod habet causam simpliciter, & omnibus occultam, uti est DEVS. Cætera verò quæ habent causam naturalem, licet nobis incognitam, non sunt per se occulta, vel admiratione plena: sed solum per accidens, ratione ignorantie nostræ; cum alioqui causa naturaliter sit cognoscibilis; quâ cognitâ, cessat admiratio.

12 Ex quibus colligitur, solum Deum virtute propria & naturali facere posse vera miracula; siue actiones ipsæ tales sint, quæ secundum se etiam & ex suo genere, à nulla re creata naturaliter fieri possint, ut est resuscitatio mortui; siue ex parte modi ita fiant, ut eo modo naturaliter à nullo agente creato fieri possint.

possint; vt est sanatio subita ægri, sine applicatione causæ secundæ, etiam si morbus ille ex suo genere non fuerit incurabilis, &c. Atque hanc doctrinam tradunt etiam scriptura & SS. Patres. Psal. 71. vers. 18. *Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus.* Psal. 76. v. 15. *Quis Deus magnus, sicut Deus noster? Tu es Deus, qui facit mirabilia.* Psal. 135. v. 4. *Qui facis mirabilia magna solus.* De qua re plura, Basilius Theodoretus, Chrysostomus, Augustinus in eadem psalmorum loca, & rursum Augustinus epist. 3. ad Volusianum. Interim non negandum, fieri posse quædam ab Angelis mirabilia, quorum causa & ratio cum nobis occulta sit, dici possunt, *miracula quoad nos, & secundum quid, vt notauit idem S. Thomas cit. q. 110. a. 4. ad 2.*

QVÆSTIO II.

Quas res Angeli loco mouere, aut sistere possint, an non solum corporeas, sed etiam alias spirituales substantias: & quo modo, an etiam impresso impetu; & virtute illimitata ad mouendum.

S. Thomas 1. p. q. 109. a. 4. & 110. a. 3.

DVO hac dubitatione quæruntur. Primum spectat subiectum mobile: cum enim ex dubio præcedenti constet, corpora ab Angelo moueri posse, nunc quæstio est, tum de Angelis, tum de animabus; an scilicet Angeli animas, & vnus Angelus alium Angelum loco mouere naturaliter possit; aut etiam in loco sistere

seu detinere. Alterum pertinet ad modum mouendi: siue is spectetur ex parte medijs, an scilicet fieri possit etiam impresso impetu seu impulsu, quo mediante Angelus moueat: siue spectetur ex parte subiecti, & virtutis motiæ naturalis: vbi quæstio est, an hæc sit determinata, tam in ordine ad magnitudinem subiecti mobilis: quam velocitatem motus.

Assertio I. Angeli propria sua & naturali potentia, non solum corporeas substantias, sed etiam animas hominum: adeoque vnus aliquis eorum, etiam Angelum alium loco mouere, in eoque sistere potest. Hæc assertio quoad animas est communis sententia, & traditio Patrum, ac Theologorum, qui docent, animas damnandas, cum primum separantur à corpore, à dæmonibus violenter raptari ad tartara. De Angelis vero inter se comparatis res non est tam certa, nec ab antiquis Theologis admodum disputata; eam tamen tradunt Maior in 2. dist. 2. q. 7. Molina q. 52. a. 3. Suarez Metaph. disp. 35. sect. 6. n. 28. & ad 1. p. S. Thom. de Angelis lib. 4. c. 28. Zumell. ibid. q. 53. art. 3. q. 5. & Pesantius a. 1. disp. 2. et si Vasquez disp. 194. cap. 3. contrarium sentiat, asserens, *frimotum esse, quod quidam comminiscuntur, Angelos alios quos tanta esse virtutis, vt aliquo impulsu quasi impresso alteri Angelo, ipsum moueant ad alium locum, vel alicui loco alligent, cum hoc sit proprium corporum.*

Sed abstrahendo nunc à modo, eum motum efficiendi, an scilicet fiat impresso impulsu, an non, *probatur assertio*

Assertio I. Quia daemones naturali virtute raptant & mouent animas damnatas ad infernum, vt dictam: nec enim vlla est ratio, cur hoc ab eis fieri dicatur virtute supernaturali; Ergo etiam Angeli possunt alios Angelos ita mouere: quandoquidem par est ratio vtroque; tam ex parte mobilis, cum vtrumque sit spirituale; quam ex parte mouentis, saltem si Angelus alium Angelum mouens ponatur esse superior respectu huius, adeoque maioris virtutis naturalis. II. Angelus sua natura est loco mobilis ab extrinseco, nimirum à Deo; nec iste effectus, cum sit finitæ perfectionis, per se requirit infinitam virtutem; alias enim nec seipsum Angelus naturaliter mouere posset: Ergo non est ratio, cur negetur posse effici ab aliquo Angelo saltem superiore, eo, qui mouendus est. III. Omnis substantia viuens, quæ seipsam potest loco mouere, potest etiam ab alia sui generis moveri, si modo fortiorem habeat vim ad mouendum, quam altera ad resistendum: Vel quod idem est: Omnis substantia, quæ seipsam naturaliter loco mouere potest, potest etiam eadem vi naturali etiam similem sibi, adeoque capacem naturaliter motus localis, loco mouere; si modo alias virtute naturali huius resistentiam superet; vt patet dum inductione; tum ratione; quia eadem est potentia ad se, & ad aliud sibi simile mouendum, cæteris pa-

ribus. IV. Non male argumentatur Maior *loc. cit.* Angelus potest mouere corpus secundum omnes: Ergo potest mouere Angelum inferioris, vel eiusdem speciei. Denique nulla est ratio in contrarium.

Assertio II. Angelus non potest naturaliter mouere alium Angelum inuitum, adeoque resistentem, se superiorem, nec omnino æqualem, sed tantummodo inferiorem, siue secundum speciem, siue secundum rationem indiuiduam. Hanc assertionem quoad superiorem Angelum secundum speciem, expresse tradunt Maior, Suarez, & alij citati: eademque est ratio superioris secundum rationem indiuiduam, aut etiam plane æqualis; si quidem talis detur inter Angelos eiusdem speciei, naturalis virtutis excessus aut æqualitas.

Ratio est. Quia à proportione inæqualitatis, aut etiam omnimodæ æqualitatis, tam ad agendum ex vnius parte, quam ad resistendum ex parte alterius, non sequitur actio: sed bene ab excessu virtutis ad agendum respectu passi ad resistendum; quo autem Angelus natura superior est, eo habet maiorem vim agendi & mouendi, quam inferior; ac proinde etiam habet maiorem vim ad mouendum, quam hic ad resistendum; Ergo potest hunc quamuis inuitum & repugnantem loco mouere. Et si Zumel *loco citato* putet, nec inferiorem quidem Angelum posse
inai

inuitum loco moueri à superiori, sed absque fundamento, vt recte Suarez loco citato numero nono & de-
cimo.

9 *Affertio III.* Potest tamen Angelus inferior naturaliter loco mouere etiam superiorem; si hic non resistat. Ita Suarez cum alijs loco citat. *Ratio est* Quia cum alioqui superior Angelus sit natura sua mobilis loco, & resistentia illa arbitraria sit ipsi, sane hac sublata, nihil est, quod motum etiam ab inferiore adhibendum impediatur. Nec enim, vt in corporibus accidit, resistentia illa in Angelis naturalis & necessaria est: alioquin etiam respectu motus intrinseci resistentiam haberent; sed arbitraria, vt dictum. Nisi quis dicat, propter naturalem improportionem, & defectum virtutis, ex parte Angeli mouentis, fieri non posse, vt Angelus inferior superiorem vnquam mouere naturaliter possit: sicut corpus non potest mouere spiritum, & cetera. Quod non videtur omnino incredibile.

6 *Affertio IV.* Diuina autem virtute fit, vt sicut Angelus malus, licet natura superior, nequeat mouere inferiorem bonum; ita possit inferior bonus superiorem malum mouere aut sistere loco, quantumuis resistentem. Ita iuxta Sanctum Thomam 1. p. quest. 109 art. 4. Suarez, & recentiores citati pro assert. precedent. *Ratio est.* Non solum quia plane indecense est, & inconueniens, statui

beatorum, vt vim vllam patiantur ab vlllo agente creato; nedum ab Angelis damnatis; sed etiam quia cuiusdam imperfectionis est, moueri solum ab extrinseco; quæ proinde imperfectio à beatis Angelis abesse debet. Qua de causa existimat Suarez loco cit. numero octauo, etiam inter beatos Angelos, nunquam moueri vnquam ab alio; non solum inuitum, sed nec etiam volentem. Præsertim quia Angelus beatus ad nutum alterius se mouet, quando alter imperandi potestatem habet; quo fit, vt sola locutio; sine alia extrinseca actione, inter sanctos Angelos sufficiat.

7 Nec obstat, quod Christus homo beatus à dæmonibus translatus & loco motus est. Christus enim simul Viator erat, cui sicut alia huius vitæ mala, & defectus naturales, vt mors & tormenta, ab extrinseco inferri potuerunt, ita etiam motus localis à dæmonibus, si quidem ipse illis noller resistere.

8 E contrario autem, quia diuina lege & ordinatione dæmones nunc, in statu damnationis, Angelis beatis subiacent, eorumque potestate compescuntur & coercentur, vt docet Sanctus Thomas loco citat. & ex scriptura constat, hinc fit, vt diuina virtute Angeli beati, licet natura inferiores, possint dæmones quamuis resistentes facile loco mouere aut continere; quia virtus gratiæ maior est, quam naturæ: siue quia dæmonum
vis

vis alioqui naturalis ad resistendum diuinitus cohibetur; siue quia vis motiua Angeli beati diuino munere auctior est. *Nec obstat*, quod Angeli per peccatum naturalia non amiserunt; sed eadem etiam post peccatū integra conseruant. Hoc enim intelligendum est, de naturalibus viribus in actu primo spectatis; non autem de vltimo naturalium virium, vt etiam *alibi* dictum.

Atque hæc de subiecto mobili, ad priorem huius dubitationis partem pertinent. *Ad alteram veropartem*, de modo mouendi, sequentes assertiones spectant.

9 *Assertio V.* Cum Angelus alium Angelum seu spiritum loco mouet, non mouet impresso impetu; sed immediatè per se ipsum. Ita à potiori Suarez citandus *assert. 8. Ratio est.* Quia hoc ex vna parte non est necessariū; siquidem Angelus potest mobile, cui præsens est, per se ipsum immediatè mouere, vt dicitur. Ex altera vero dubium est, an Angelus impetum seu virtutem motiuam immediatè per se ipsum mobili imprimere possit; & probabile est, non posse, nisi per instrumentum corporeum, quod respectu spiritus locum non habet.

10 *Assertio VI.* Quando Angelus corpori saltem secundum aliquam eius partem præsens est & permanet, tum potest & solet Angelus pro suo libitu id mouere immediatè per se ipsum, sine vltimo impetu ipsi impresso, adeoque etiam lapidem in aere tum oblique ciere; tum sistere vbi volue-

rit. Ita sentio cum Suarez *Metaph. d. 35. sect. 6. n. 25. & ad 1. p. S. Thom. de Angelis li. 4. c. 37.* contra Vasquez *ibid. d. 18. l. d. 2. §. n. 9.* vbi docet, non solum posse Angelum per se immediatè imprimere impetum corpori, eoque mediante corpus etiam distans mouere; (quod docet etiam Molina *ad 1. p. S. Thom. q. 110. a. 3.*) sed etiam necessariam esse eam impetus impressionem, quoties corpus ab Angelo in medio aere quasi suspensum detinetur, vel per aerem secundum lineam transuersam mouetur.

Probatur assertio. Primo enim modus magis connaturalis est, absque impresso impetu mouere; non solum quia per se minor hic violentia interuenit; sed etiam quia natura odit superflua, & quod æquè facile & commodè potest fieri per pauciora: non solet fieri per plura: potest autè Angelus corpus sibi præsens sine impetu impresso mouere; quia nec vis actiua, nec conditio requisita ad hunc effectum deest. Deinde quod speciatim ad detentionem corporis in libero aere attinet, nihil opus est impetu impresso. Quia sicut Angelus per se ipsum mouere corpus potest, adeoque successiue & continuo aliud & aliud vbi in eo producere, ita potest etiam per se immediatè idem vbi constanter in eodem conseruare, quo facto nihil opus est alio impetu seu qualitate ab Angelo impressa: sicut idem agens calidum vt quatuor, potest in aqua calorem vt quatuor producere, & simul etiam perpe-

perpetuo influxu eundem conferendo, obstat, ne eadem aqua ad suum statum naturalem frigiditatis se reducat. Idem est, cum lapis ab Angelo in aere per transversam lineam mouetur; quia nec tunc opus est impresso impetu, sed satis est Angelo immediata sui applicatione, & permanente coniunctione cum eodem, eundem ita mouere; hæc ipsa enim efficacia Angeli per se ipsum immediate mouentis, sufficit, tum ad lapidem mouendum, tum ad eundem detinendum, ne descendat, vt bene Suarez cit. cap. 31. n. 7. & 8.

12 Ex quo colligitur, re ipsa etiam cælum ab Angelo moueri, absque impresso impetu, seu virtute motiua & impulsiva in eodem producta: quia Angelus cælo à se mouendo substantialiter præsens est, vt cum Aristotele lib. 8. Physic. c. ult. & 2. de cælo c. 2. docent S. Thomas 1. p. q. 52. a. 2. Bonaventura; Scotus, & alij in 2. d. 2. qui dicunt, Angelum esse in aliqua determinata cæli parte, vnde motum inchoat; potest ergo Angelus cælum per se ipsum mouere, etiam si ipse interim cum eo non circumuoluatur, sed immobilis persistat: Ergo superuacaneus est impetus impressus. Deinde omnis impetus mobili impressus, cum in progressu deficiat & debilitetur, hoc sua natura habet, vt initio celerius, quam circa finem, aut medium, idem mobile moueat: motus autem cæli est æqualis & uniformis: Ergo impossibile est naturaliter, vt impresso impetu efficiatur.

Quia tamen Angelus non potest totius cæli substantiæ immediatè præsens esse) sic enim simul etiam facile in cælo posset esse, & in terra) ideo fatendum est motum cæli ab vna certa parte, cui præsens est Angelus, inchoari, & sic per totum corpus eiusdem cæli consequenter diffundi; ita vt non quidem tempore, sed natura prius moueatur illa pars, cui præsens est: hæc vero secum alias, ob mutuam solidamque connexionem, quasi pertrahat, vt pluribus declarat Suarez cit. c. 31.

13 *Affertio VII.* Potest tamen etiam Angelus mediante corpore, seu instrumento corporeo, alteri corpori mobili, impetum seu vim motiuam imprimere, & ita mediante impetu impresso mouere: idque re ipsa necessario fit, quando Angelus mouens, mobili, dum ita mouetur, præsens non est Ita Suarez ad 1. p. 8. Thom. 1. cit. de Ang. & Metaph. disp. loc. citat. & consentiunt à fortiori Vasquez & Molina mox citandi. *Ratio est.* Quia quisquis per se ipsum immediatè potest aliquod corpus mouere, eo ipso etiã potest id ipsum corpus violenter impellere in aliud corpus: vt ita huic impetus seu vis motiua imprimatur: Quibus consentiunt ea, quæ à spiritibus nocturnis nonnunquam fabricari audimus, vt cum lapides, vasa, resque alias in ædibus hinc inde proijciunt, & collidunt. Ex quo sequitur Angelos posse mouere corpora, non solum quasi portando, aut trahendo, sed etiam proijciendo, saltem medi-

h

ante

ante alio corpore, tanquam instru-
mento, vt dictum.

14

Affertio VIII. An vero possit An-
gelus per seipsum immediatè corpo-
ri imprimere impetum, seu qualita-
tem motiuam, vel non, incertum est,
& vtrumque probabile. Probatum &
declaratur. Affirmantem enim sen-
tentiam tradunt Molina *ad 1. p. 8.*
Thom. q. 110. a. 2. & Valquez cit. d. 21 &
num. 9. & tuaderi potest. Tum quia
vtrouque modo posse mouere corpus
scilicet immediatè per se, & median-
te impetu seu impulsu, cuiusdam
perfectionis est, quæ cum hominibus
conueniat, non videtur deneganda
Angelis, cum habeant virtutem mo-
tiuam multo præstantiorem, quam
homines. Tum quia eiusdem virtu-
tis esse videtur, mouere aliquid vio-
lenter, & qualitatem motiuam tran-
seuntem ad hoc imprimere.

15

Negatiuam autem velut proba-
biliorem tuetur Suarez *Metaph. d. 35.*
sect. 6. n. 24. & 25. tametsi cit. l. 4. c. 31.
a n. 9. rem in medio dubiâ relinquit,
ratus vtramque partem esse proba-
bilem. *Ratio est.* Tum quia ex commu-
ni Doctorum sententia, Angeli non
possunt aliquid extra se efficere im-
mediatè, præter motum localem, nõ
autem aliquam qualitatem, qualis
est etiam impetus ille seu impulsus,
qui nihil aliud est, omnium senten-
tia, quam qualitas motiua. Tũ quia
ex suo genere perfectior est modus
ille mouendi per seipsum immediatè
quam mediante impetu, non solum
quia magis connaturalis est, vt dictũ,

sed etiam quia hac ratione motus
ipse magis in potestate mouentis est
eiusq; arbitrio plenius subiacer. Cum
ergo Angelus facile possit omnia
mouere immediatè per seipsum, vt
ex dictis colligitur, non opus habet
vi productiua impulsus: præter quã
quod ipsum etiam impulsu, si eo
quandoque opus est, efficere potest
saltem mediante alio corpore, velut
instrumento, vt dictum: sicut etiam
cæteras qualitates & formas, quas
corpora per se ipsa immediatè pro-
ducunt, Angeli non possunt produ-
cere, nisi mediantibus causis secun-
dis vt dicetur. Ex quibus etiam patet
responsio ad contraria fundamenta.

Affertio IX. Vis motiua Angeli de-
terminata est, non solum quoad
pondus mobilis, seu qualitatem
corporis mouendi, si in motu resi-
stentiam habeat: sed etiam quoad
velocitatem motus, in quocunque
demum mobili efficiendi: ita vt non
possit Angelus naturaliter quod-
cunque velit corpus & quanta velit
celeritate loco mouere, sed vt de-
terminatam suisque viribus non impa-
rem molem ea celeritate mouere
possit, quæ naturali ipsius Angeli
perfectioni respondeat. Ita ex com-
muni & cetera Valquez *d. 97.* Suarez
Metaph. d. 35. sect. 6. & cit. l. 4. c. 32. &
Delrius lib. 1. disquisitionum Mag. qu. 16.
vbi etiam contrarium damnasse fer-
tur articulus quidam Parisiensis.

Ratio est. Quia virtus motiua An-
geli finita est: Ergo determinata ad
certam veluti quantitatem obiecti,

& v. c.

& velocitatis perfectione. Dixi tamen, si mobile resistenciam habeat: hinc enim tantum, & non ex ipsa præcise magnitudine mobilis petenda est limitatio & determinatio virtutis motiæ. Quod si corpus resistenciam ad motum non habeat, vti est cælum, nil obstat: quo minus aliud maius etiam in infinitum syncategorematice ab Angelo moueri possit, vt recte Suarez lo. cit. & particulatim dicitur *disp. 6 q. 4. dub. 3. ad 1. p. S. Th.* Sicut ob eandem causam diximus supra, posse Angelum non resistenciam etiam superiorem à quolibet inferiori Angelo moueri.

E contrario, si mobile resistenciam habeat, vt habent omnia graua, imo etiam omnia sublunaria, siue ex se, siue ex parte medij, fieri poterit, vt mobile tantæ sit resistenciam, quæ ab Angelo naturaliter superari non possit, vti credibile est, re ipsa ob hanc quoque causam, etiam abstrahendo à lege Dei hoc impediendo, rotam terram ab vno Angelo moueri non posse. Vti vero nonnulli docuerunt, posse Angelum seipsum maiori & maiori celeritate in infinitum mouere, eo quod resistenciam non habeat, ita existimat Suarez hic non improbabile, posse Angelum qualibet maiori celeritate in infinitum mouere cælum, aliudue mobile, quod nullam resistenciam habeat: sed contrarium est verius, vt ipsemet fatetur: & suo loco dictum supra *disp. 5 q. 2. du. 8. ad 1. p. S. Th.* De motu vero cælorum per Angelos pluribus age-

tur d. 6. q. 4. dub. 3. ad 1. p. S. Thom.

QVÆSTIO III.

Quid particulatim de translatione sagarum ad earundem conuenticula sentiendum:

an vere, & qua ratione à diabolo transferantur.

Ad S. Thomæ p. 1. q. 110. art. 3.

QVia generalis doctrina per se parum vtilitatis habet, nisi quoad opus est etiam ad particularia, velut ad praxin possit applicari operæpretium est, illam multorum iudicijs ventilatam quæstionem, cum tradita hæctenus doctrina coniunctam discutere, An nimirum, & qua ratione sagæ seu striges, vtriusque sexus, à dæmone vere & corporaliter transferantur, ad nocturna illa, qua omnium ore celebrantur, conuenticula, in quibus omnis generis nefaria crimina, nefandaque voluptates exercent. Quæ quæstio tamen de sagis rite ferenda non parum habeat momenti, non tamen ad tribunalia iudicum, sed cathedras Theologorum ventilanda pertinet, vtpote ex principijs Theologicis potissimum, non ex fori legibus decidenda.

Sunt autem hac de re vniuersim due scriptorum sententiæ. Prima vniuersim negat, sagas siue striges vere & corporaliter ad eiusmodi conuenticula à dæmone transferri, rati eas translationes solum esse phantasticas, & delusiones imaginarias, à dæmone huic hominū generi immittas

vt somnijs delusi existiment, se vere corporaliter à dæmone transferri, cum re ipsa tamen domi immobiles perseuerent. Ita sentiunt non solum A catholici Scriptores communiter Wierus, Godelmanus, Agrippa, & Sectariorum huius temporis Antesignani. Lutherus & Melanchthon, quos refert Martinus Delrius lib. 2. *Disquisit. Mag. qu.* 16. sed ex ijs etiam qui Catholicum nomen profitentur, non pauci Iureconsulti seu physici apud eundem, tum Itali, in quibus Ponzinibius, lib. *sing.* Porta, Alciatus, tum Galli, speciatim Duarenus, Aerodius, Michael Montanus, & ex Hispanis, F. Samuel lib. *sing.* Author Fortalitij, Martinus de Arles: denique ex Germanis, Philippus Camerarius, Vlticus Molitor, Leonardus Vairus, & alij.

Cuius quidem sententiæ fundamentum præcipuum perit ex Iuris Canonici decreto, *Can. Episcopi* 26. q. 5 qui tribuitur ibidem Concilio Aquirensi seu Ancyrano c. 1. Verba autem Canonis ita habent: *Episcopi, eorumque ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam, & à Zabulo inuentam sortilegam magicam artem, ex parochijs penitus eradicent; & si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter debonestatum de parochijs suis eiciant.* Ait enim Apostolus (ad *Tic.* 3.) *Hereticum hominem post primam & secundam correptionem deuita; sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo capti tenentur,*

qui relicto Creatore suo, diaboli suffragia querunt: & ideo tali peste debet mundari sancta Ecclesia. Hæc prima pars Canonis est, Sequitur altera.

Illud etiam non est omittendum, quod quedam scelerata mulieres, retro post Satanam conuersæ, demonum illusionibus & phantasmatis seductæ, credunt & profitentur, se nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque illusionibus obedire, velut domina: & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vtinam hæc sola in sua perfidia perissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo, hac falsa opinione decepta, hac vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut Numinis, extra vnum Deum arbitrantur. Hæc est propositio de sagarum eius temporis crimine & infideli persuasione, sequitur decretum & constitutio, cui simul adiungitur ratio & declaratio.

Quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas, populo Dei omni instantia predicare debent, vt nouerint, hæc omnino falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanus, qui transfurat se in Angelum lucis, cum mentem cuiuscumque muliercula ceperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformatur in diuersarum species personarum, atque simi-

licu-

litudines, & mentē, quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modo lata, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quaeq; deducit: & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc nō in animo, sed in corpore euenire opinatur. Ad confirmationem autem rationis spectant sequentia.

6 Quis enim non in somnijs, & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiēdo, quae nunquam viderat vigilando? Quis verō iam stultus & hebes sit, qui haec omnia quae in solo spiritu sunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel Prophetā (c. 1. 2. & c.) visiones Domini in spiritu, non corpore vidit, & Ioannes Apostolus Apocalypsis Sacramentum, in spiritu, non in corpore vidit & audiuit sicut ipse didicit, statim inquit (Apocal. 1. v. 10.) sui in spiritu. Et Paulus 2 (Cor. 1. 2.) non audeat dicere, se raptum in corpore. His denique subiungitur conclusio Canonis, in qua definitio repetitur & extenditur.

7 Omnibus itaque publice annuncian- dum est, quod qui talia, & his similia credit, fidem perdit, & qui rectam fidem in Domino non habet, hic non est eius, sed illius in quem credit, id est, diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est, (Ioan. 1. v. 3.) Omnia per ipsum facta sunt. Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso Creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior. Ita Canon.

8 Ad quem, vt apparet, respiciens Burchardus lib. 19. c. de arte magica, ita

scribit: Credidisti, vt aliqua femina sit, quae hoc facere possit, quod quaedam à diabolo decepta, se affirmant necessario & ex precepto facere, id est, cum demonum turba, in similitudinem mulierum transformata (quam vulgaris stulticia Holdam vocat) certis noctibus equitare debere, super bestias, & in eodem se consortio annumeratam esse, si particeps fuisti istius incredulitatis, annum vnum per legitimas serias poenitere debes. Ex quibus satis patet fundamentum primae huius sententiae.

9 Sed nihilominus vera & certa est contraria sententia, striges non raro etiam verè & corporaliter ad sua illa conuenticula à dæmone transferri. Ita nunc habet communis Theologorū ac Iurisperitorum inter Catholicos sententia: quam ex Theologis tradūt Guilielmus Parisiensis part. vlt. de vniuerso cap. 23. Abulensis inc. 4. Matth. qu. 47. Syluester v. Hæresis n. 3. Caietanus 2. 2. q. 95. art. 3. Alphonsus à Castro de her. punit. cap. 16. Sixtus Senensis l. 5. Biblioth. annot. 73. Victoria relect. de Mag. q. 7. Picus Mirandulanus l. 3. dialogo strix, Angles in 2 q. vn. de Mag art. 4. Binsfeldius conclus. 11. Deltrius lib. 2. Disquisit. quest. 16 & lib. 5. sect. 16. & apud eundem ex Canonistis Turrecremata, Remigius, Grillandus, Bafinus, Pegna, Arnoldus & Malleus Maleficarum; quos sequitur Nauarrus Man. cap. 11. numer. 28. Idem habet Inquisitorum fidei à summis Pontificibus constitutorum, & omnia in Italia, Hispania, Germania, Gallia, Ecclesiasticorum tribunalium communis sensus & praxis, vt videre est, tum

h 2 ex

ex gestis & fama publica, tum ex diuersis Bullis Pontificum ad Inquisitores fidei conscriptis, speciatim Innocentij VI, Iulij II, Adriani VI, Clementis VII. relatis apud Binsfeldiū edit. vlt. & Delrium lib. 5. sect. 16.

Idque probatur non solum constāri & concordī confessione ipsorum vtriusque sexus veneficorum; sed etiam alijs varijs aliorum experimentis. & oculari inspectione, quibus fides sine temeritate denegari non potest, vt videre est apud citatos.

Quibus accedit Theologica ratio. Nam vt q. 1. & 2. probatum est, Angeli boni quam mali habent naturalem vim & potentiam corpora localiter mouendi, qua proinde etiam dæmones re ipsa facillē vtuntur; sic ubi & ipsi hoc suis rebus opportunum esse norint; & Deus, vt id faciant, permiserit: non est autem ratio, cur vniversim Deus id fieri prohibeat: cum & olim in rebus alijs, & in seipso fieri hoc permiserit; & potestatem sæpè non minorem permittat dæmonibus, ad alia mala hominibus inferenda, vt in Energumenis videre est.

Ceterum qua ratione hæc veritas cum citato Canone conciliari possit, non eodem modo explicant auctores. Nauarrus *loc. cit. Man. cap. 11. numer. 38.* citatum Canonem ita explicare videtur, vt communiter quidem & regulariter locum habeat: nihilominus in aliquo raro casu etiam oppo-

situm verum habere possit. Ita enim cum hunc Canonem citasset, scribit: *Peccat mortaliter qui credit, veneficos, aut veneficas, vel striges corporaliter per aera vehi, ad diuersa loca, vt illi existimant. Quamuis credere, quod aliquando, licet raro, dæmon aliquas de loco in locum, Deo permittente, transportet, non est peccatum: & experientia Iudicum comperit, in Germania, & traditur in malleo maleficarum & probatur rationibus late deductis ibidem.*

Ita Nauarrus; in quē sensum etiam citatum Canonem intellexisse videtur Caietanus *loc. cit.*, quem pro se allegauit Nauarrus. Verum si Canonis mens fuit, penitus negare translationem, non licet exceptionem ab eo facere.

Alij verò putant, hunc Canonem non spectare ad nostri temporis striges; sed alias mulieres illas, quæ describuntur in eo Canone: quasi nostræ quidem corporaliter transferantur; non tamen de illis hoc sentire fas sit, ita definiēte Canone.

Ita Alphonsus à Castro *l. 1. de punit. heret. cap. 16.* sed reuera parua est differentia inter vtriusque mulieres; nec quoad translationem ratio vlla diuersitatis, cur illæ solum phantasticè, hæc reuera transferri à dæmone existimari possint, vt rectè etiam Vasquez *ad 1. p. S. Thom. disput. 184. cap. 3. num. 16.*

Alij vt breuius, & vndiquaque ab hoc Canone se expediant, putant, hunc

huac Canonem nullius auctoritatis esse. Quod fufe persuadere conatur Delcius *libr. 5. Disquisit. Mag. sect. 6. & 16.*

II Equidem de hac re sane graui & difficili ita iudico. *Primum* existimo, huic decreto Ecclesiastici Canonis auctoritatem derogari non posse: quod his rationibus probatur.

I. Quia Canō hic corpori Iuris Canonici, & iā olim ab antiquo, & nouissime à Gregorio XIII. recognito & approbato, ita insertus est, vt nullo verbo aut signo, quod in alijs supposititijs fieri solet, ei Canonis Ecclesiastici auctoritas abrogetur.

II. Quia glossa, alijsque Canonistis & interpretibus *ibidem* ita receptus est, vt nec vnus quod sciam Canonista eum repudiet, quem ita etiam, vt diximus, recipiunt Burchardus, Nauarrus *locis citatis*: nec Theologi hactenus eum repudiarunt; sed defendit recens etiam Suarez *tom. 7. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. num. 26.* nec dubitant Vasquez *ad 1. p. 2. Thom. disputat. 184. cap. 2. & Valentia disp. 4. q. 2. pun. 2.*

Durum est autem in materia propriè Canonica concernente, à communi Canonistarum omnium ceterorumque Doctorum sententia recedere.

III. Idem Canon prima etiam origine sua maximè & vetustissimè auctoritatis esse comprobatur; cum

fit vel ipsius Concilij Ancyranus I. vt Gratianus, & communiter Canonistæ, & Doctores in decreto *ibidem* notarunt; non quidem vnus ex ordinarijs eius Concilij Canonibus, sed ex quadam appendice, seu generali decreto ab eodem Concilio edito, vt referunt Binius *tom. 5. Conciliorum* (vbi etiam Concilium illud Ancyranum refertur approbatum à Concilio Nicæno) & Caranza *in summa Conciliorum*, sub finem Concilij Ancyranus, vbi refert, id approbatum à synodo Trullana *capit. 2.* vel certe sit Damasi Papæ, è quodam Concilio Romano, vt sentiunt Baronius Anno Christi 314. & Binius *loc. citat.*

Quandoquidem prorsus similia leguntur in vita Damasi Papæ, quæ exstat Romæ, in *peruetusto de vitis Sanctorum Codice S. Mariae Maioris*; vbi postquam reliqua relata essent ex synodo Romana, in qua Damasus Macedonium & Apollinarem damnauit, adiungitur, *anathematizatos in ea synodo esse, maleficijs, superstitionibus, & incantationibus seruientes*: ac simul, ne quis alio hoc trahat, expressa sit mentio earum mulierum, quæ putabant, *se nocturno silentio cum Herodiade, & vniuersa multitudine mulierum super bestias equitare, & multa terrarum spatia peragere*, vt refert recens quadam annotatio Gregoriana editionis Decreti.

Et fieri etiam potest, vt Canon ille à Concilio Ancyrano dudum edit

editus, denuo quasi reuocatus, & ad praxin reuocatus fuerit de decreto Damasi, & bene Suarez loco cit.

IV. Accedit, quod de mulieribus illis eadem habentur tom. 3. Augustini lib. de spiritu & lit. cap. 28. qui etsi non sit Augustini, sed authoris non paulo recentioris est tamen liber doctus & pius, vt censet Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino: & multo verisimilius est, hunc auctorem ex illo decreto partem descripsisse, quam contra.

V. Denique nullum est firmum argumentum, quo probetur, Canonem illum supposititium esse, imò nullum ferè aliud, quam quod à materiæ in eo decisæ & assertæ inconuenientia nouiter à nonnullis desumptum est; quod argumentationis genus ad conuellendam antiquorum scriptorum, & antiquitus receptorum authoritatem, & per se odiosum, & sæpè fallax, & hoc loco importunum infirmum que est; cum sine vllò absurdo illius doctrina recte explicari & defendi possit, vt mox dicetur.

Neque admittere aut credere possumus, quod sine sufficienti probatione asserit, an suspicatur Delrius cit. lib. 5. sect. 6. quædam quæ scilicet minus probantur, à Burchardo, vel alijs inserta; cum ea dudum ante Burchardum, siue in decretis ipsius Concilij Ancyran, siue in vita Damasi, legantur; vt taceam auctorem libri de spiritu & litera locis citatis. Ex quibus omnibus concludimus, hunc Canonem, secundum id, quod in eo per se

& principaliter intentum ac definitum est, planè habere vim Ecclesiasticæ regulæ. Et hoc est primum pronuntiatum, quod de hac re statuimus.

Secundo dico, priorem partem citati Canonis nihil habere difficultatis, sed plurimum utilitatis & solidæ prouidentia: vt magi scilicet & venefici deprehensi turpiter dehonestati, ex Ecclesia seu fidelium cōgregatione eiciantur. Ex quo patet etiam crimen hoc iam olim à foro imprimis Ecclesiastico fuisse dijudicatum: id quod postea etiam Ecclesiæ praxis nõ immerito obseruauit. Cum enim per se Magiæ, Infidelitatis, Idololatriæ, & sacrilegij crimina, quæ in veneficis præcipua esse solent, planè ad forum Ecclesiasticum spectent, ac simul etiam circa contra consuetudinem nefariam cum diabolo, aliorumq; maleficiorum perpetrationem, quæ plures sæpè difficultates sese ingerant, quæ non solum prudentem Iuriscōsultum, sed & acutum quoque Philosophum, grauemque Theologum exercere ac dubium reddere possint, planè optandum videtur, vt præter humani Iuris peritorum prudentissimos quosque & pijsimos Iudices, etiam Theologus grauis & eruditus, tam graui ancipitique & periculoso Iudicio, quasi Inspector siue director adiungatur; eo saltem loco futurus, quo commode ab alijs cōsuli possit. De quo plura Tractatu de processu aduersus sagas.

Tertio. Sed & quod ad posteriorem eiusdem

eiufdem Canonis partem attinet, in qua de mulierum translatione agitur, cum omnes quidem fateantur; ſæpenumero mulierculas illas præſtigijs ac ſomnijs à diabolo immiſſis deludi, vt exiſtiment, ſe verè transferri, cum reuera non transferuntur: illad mihi etiam ſimul perſuadeo, non malè, nec imprudenter ſcripſiſſe Caietanum, & Nazarrum *locis citatis*, qui cenſent, ſæpius quoad hoc deludi ſagas, quam verè localiter transferri; quod etiam ſentit Vaſquez *d. 18. q. 6. 3.*, etſi poſt Iaquerium, Sprengerum, Binsfeldium, contrarium ſentiat *Deſtrius l. 5. ſect. 16.*

Moueor his rationibus. I. Quia modus hic operandi, & per deluſiones phantaſticas decipiendi hominè, magis eſt familiaris & conſentaneus dæmoni, qui mendacij Pater eſt, & ab impoſturiſ diabolus dicitur. Patet hoc in alijs eiufdem operibus, quæ erga ſagas exercet, vt cum pecunijs, epulisque falſis & præſtigiolis ſæpiſſimè ſagas decipit & ludificat. Et cum dæmon ex aſſenſu & approbatione etiam phantaſticorum criminum partem propemodum fructum, in animarum perditione, Deique offenſa poſitum, habeat, parum ipſius intereſt, virtutene, vt ita dicam, an fraude viuat, animasque irretiat.

II. Deluſio eiufmodi phantaſtica, facillima eſt diabolo, iuxta doctrinam generalem S. Thomæ *1. 2. q. 111. a. 3. & q. 116. de male a. 11.* præſertim circa id genus mulierculas pathicas & plerumque ſemifatuſas, ſi non etiam,

vt Caietanus loquitur, *inſenſatas ac melancholicas vetulas*. E contraſtio realis illa & corporalis translatio non leui etiam opere & labore cõſtat diabolo: non ſolum quia iumentum quodammodo operam præſtare debet tā vilibus propudijs; ſed etiam quia in corporibus phantaſticis compingendis, varioque adornando apparatu epularum, ſymphoniæ &c. vario opus eſt labore & induſtria.

III. Cum ſine diuina permiſſione nihil horum à diabolo fieri poſſit, iure creditur, facilius à Deo permiſſi, vt ſomnijs & imaginationibus deludat ſua mancipia, quam externa & reali translatione toties oblectet.

IV. Cum pleræque ex ſtrigibus ſint matrimonio iunctæ, quæ in eodem cum viris thoro cohabitare ſolent, impoſſibile eſſet moraliter, ſi frequenter totis propemodum noctibus à viris abeſſent, quin earum abſentia à viris notaretur: & tamen cum ſæpè decem, viginti, triginta & amplius annis in eo ſtatu veneficij viris cohabitarent, nunquam tamen audimus, à viris aut earum præſentiam fuiſſe deſideratam, aut abſentiam nocturno & ſuſpecto illo tempore animaduerſam. Dicere autem, quod mariti vel ab ipſis vxoribus ſagis, vel à dæmone, immiſſo tam profundo ſomno aut ſomnio, vel etiam ſubſtituto vxoris loco, trabe aut phantaſtico corpore, & inter tot conatus nunquã fallente euentu, quaſi pro arbitrato deludantur, videtur incredibile. Tū quia patribus familias
i
quam

quam plures facile seu ordinariæ seu extraordinariæ solent occurrere causæ rumpendi somnum. Tum quia incredibile est, Deum facile & ad eod frequenter permittere, vt innocui mariti, præsertim etiam alieno corpore substituto, non sine peccati periculo, quasi pro arbitrato diaboli deludantur.

V. Multæ etiam ex his sagis, tum coniugatæ, tum solutæ puellæ, de nocte, tum ferreis clavis in fenestras inductis, tum oclusis foribus cubi- culi, totiusque domus ita quasi ob- septæ sunt, vt nec aperire pronum sit diabolo fores, quin aliquis subinde strepitus audiatur; nec tamen nisi ap- pertis ianuis educere possibile sit, vt inferius dicitur.

13 VI. Ipsemet sagarum confessiones rem sæpe dubiam admodum red- dunt. Tum quia non consentiunt in denuntiatione frequentationis com- uenticulorum, quæ inter se compli- ces ipse celebrarint, & adiuerint; tum quia per rimas, fenestras, aut forami- na tã angusta, sæpè etiã in aliena for- ma felis, aut muris, aut auis, à diabo- lo abductas se fuisse confitentur, vt nulla ratio permittat credere, ei- usmodi translationes fuisse veras, & non phantasticas. Præterquam quod aliquæ frequenter, aliæ non nisi raro corporales fieri translatio- nes, præsertim coniugatarum, as- serunt.

VII Viri pij, docti, & prudentes, qui diu eiusmodi sceminarum con- fessionibus audiendis operam de-

derunt, partim & quidem non raro dubij & perplexi redduntur, an re- uera ijs, quæ in hoc genere sibi con- digisse asserunt sage, sit fides habenda; an potius delusæ somnia pro fu- ctis narrent; partim etiam manife- stè experiuntur, non raro delu- siones & somnia esse, quas ipsæ cor- porales translationes esse firmissime sibi persuaserunt.

In quo genere Caietanus, qui tam- en vt apparet, non diu admodum hanc materiam tractauit, duo ex pla- noratu digna refert *cit. 2.2 q.95. art. 3.* cuius verba referre placet: *Cõtingit, in- quit, & secundum interiorem sensum appa- ritiones demonem causare, vel in alienatio- ne à sensibus, siue per nimiam attentionem, accidit superbis contemplatiuis, qui à dæ- mone illuduntur in varijs imaginibus, siue per vnctionem corpoream, vt accidit hijs, qui ire se credunt, vespere quinta feria, ad lu- dos Diana; vel similia diabolica. Sunt enim hac in imaginatione vt experientia teste vi- sum est à fide digna persona, qua mihi nar- raui, se vetulam illam, qua promiserat, se i- turam in suam cameram, nocte illa inuenisse nudam, in propria camera insensibiliter constitutam. Vnde & postea conuertit eam ex tali confusione.*

Ego quoque ab vna muliere amante quendam, scio, quod diabolus vnxit eam nu- dam suadens illi, quod sic duceret eam ad do- mum sui dilecti, & postmodum postquã fuit extra se multo tempore, & crederet se cū dila- cto suo fuisse, &c. inuenit se in suo loco, ita lassatam quod refocillatione indiguit, &c. Et nisi ego declarassem ei, quod imaginatio fuit, & ex tali imaginatione ita lesa esset, nescia-

resiret forte vsque hodie, quod illud non fuerit in veritate. Ita Caietanus; & similia referantur etiam apud Abulensem in cap. 13. Genes. question. 354 Delrium alios, & ab ipso etiam Augustino lib. 18. de ciuit. cap. 18. Est ergo probabile, sapius hac in re deludi sagas, quam verè transferri. Denique hoc saltem etiam probat autoritas citati Canonis; in quo idem etiam non definitur, tamen supponitur, vt dicemus.

14 *Quarto* nihilominus moraliter certum est, sagas quandoque ad eiusmodi conuenticula à diabolo verè transferri; neque id de nostris strigibus, iam ab annis circiter centum quinquaginta publice cognitum (vt post Bernardum Commentem nota. uir Delrium cit. lib. 5. sect. 16.) vlllo modo negari potest, vt superius probatum est. Neque desunt vtilis regulæ, quibus eiusmodi phantasticæ translationes à veris discernantur, vt videre apud Delrium *ibidem*. Sane quidem putandum minimè est, striges à dæmonibus, è quibuslibet etiam occultis locis ita transferri, vt muros ipsos, aliaue vlla corpora penetrènt: sed fit ea ex locis occultis translatio, aut silenter celeriterque remotis, ac mox rursum repositis ianuarum repagulis, aut per caminum, seu fenestram, tali corpori saltem presse capiendo sufficientem; nonnunquam etiã forte tabula remota, ac de nouo restituta; quod de muro fieri ita subito posse, non videtur. De qua re vide Petrum *Tyræum de locis infestis*, & Delrium

lib. 2. quest. 16. & 17.

Quinto. Id verò, quod de reali translatione sagarum diximus, cū definitione Canonis citati non repugnare, ita declaratur. Mens enim & intentio Canonis eò minimè spectabat, vt definiret, an mulieres illæ res ipsa ad nocturna illa conuenticula à diabolo deferrentur; sed an eo modo deferrentur, quo mulieres illæ deferri se iactabant, in ipsius Christianæ fidei perniciem & contumeliam. Nimirum palam affirmando, se veluti ad diuini cuiusdam numinis commercium ac societatem adscitas, non à malo dæmone raptatas, neceo comite deductas, sed Diana Dea olim paganis celebrata siue Herodiade (ad Diuorum itidem felicitatem erecta) euocante ac honorifice ducente, bestiis quibusdam, ad hoc seruitium diuinitus destinatis, inequitantes, multarum terrarum spatia peragere, noctesque certas in eius, siue Dianæ, siue Herodiadis seruitio religiosè consumere.

Id quod cum alij quam plures, inquit Canon, impiè credant, *paganorum errore impiè inuoluuntur; aliquid diuinitatis, aut minimis extra vnum Deum arbitantes*: cum tamen hæc profus sint falsa; eaque phantasmata, non à diuino, sed à maligno spiritu proficiscantur; qui in somnis varijs modis homines, præsertim mulierculas eiusmodi, iam antea per infidelitatem sibi deuinctas, solet deludere. Quo fit, vt cum solus spiritus eiusmodi

i 2 modi

modi phantasmatum illusionem patiarur, mens iam illa infidelitate impiè præoccupata, ea non in animo, sed in corpore euenire opinetur.

Sed & aliorum etiam hominum nullus est, qui non plurimis uisibus & phantasmatis in somno quandoque deludatur; neque tamen quisquam tam stultus est, qui hæc omnia (in somnijs scilicet uisibus) quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore acciderè arbitretur. Neque uerò uel ipsorum etiam Prophetarum & Apostolorum, speciatim Ezechielis, Ioannis, & Pauli diuinæ uisiones & raptus in corpore, sed in mente acciderunt: quâto ergo minus, mulierculas istas, utcumque diuini spiritus familiaritatem iactent, ipso etiam corpore uerè à diuino quopiam Numine, in alienas terras rapi credendum est.

Palam itaque omnibus denunciandum, eos qui talia, & his, quæ à mulierculis istis impiè iactantur, similia credunt, fidem perdere, ac in diaboli potestatem transire. Unus est enim Deus, & Dominus, per quem facta sunt omnia. Quisquis ergo credit, aliquid fieri posse, aut creaturam ullam in aliam speciem, siue similitudinem posse transmutari, ab alio quopiam Numine, præterquam ab ipso unico Creatore cæli & terræ, infidelis; & quia à uera fide Apostata, pagano deterior est. Hæc tamen Canonis sententia, quam ita etiam communiter tradunt Doctores, speciatim Turrecremata in illum textum art. 3. Abulensis in 6. 13. Gen. 9. 354. Syluester 7. Hæresis 3.

Suarez cit. tom. 1. de relig. 2. de superstit. c. 16. fin. & fere Deiquis lib. 5. sect. 16.

Atque hanc esse ipsissimam mentem, & quasi paraphrasin Canonis illius, quoad posteriorem illam partem, ex ipsis uerbis Canonis aperte intelliget, quisquis hæc interpretationem cum ipso Canone uoluerit conferre: præsertim quando in eo tam aperte Dianæ, paganorum Deæ, fit mentio; simulque dicitur, muliercularum istarum, aliorumque similiarum persuasionem, fuisse cum perfidia & infidelitate coniunctam, & errorem paganorum inuoluisse; cum aliquid diuinitatis aut Numinis, extra unum uerum Deum arbitrarentur. Item cum in ipsa definitione Canonis asseritur, talia phantasmata non à diuino, sed à maligno spiritu mentibus fidelium irrogari. Vbi uides, definitionem Canonis eo non spectare, ut ea translatio quoad substantiam habeatur phantastica, sed ut à diuino aliquo eiusmodi spiritu profecta non credatur.

Et mox quidem in modo diabolicæ deceptionis explicando, ea ratio inicitur, qua ipsa etiam translatio phantastica esse significetur: potuisset enim alias Canon dicere, trāsferri quidem illas subinde, ac non à diuino, sed à maligno spiritu, Dianæ aut Herodiadis speciem assumente: uerum illud nec definitur; sed solum ut ratio & modus facilis rem definitam explicandi additur; qui ut plurimum fortassis etiam in illis mulierculis à diabolo fascinatis locum habebat; nec uispiam asseritur, trans-

translationem veram à diabolo nunquam fieri, sed non fieri ab aliquo Numine gentilitio, ut secum fieri muliercula illæ palam gloriabantur. Quæ proinde tametsi quoad ipsam substantiam criminis, ipsorumque etiam diabolicorum conuenticulorum impiam celebrationem, cum nostris strigibus planè conuenirent: tamen ea gloriatione & sacrilega iactatione alieni Numinis à nostris differebant: tametsi nostræ quoque striges cum vnus veri Dei fidem abiurent, & dæmonis cultui ac venerationi se se addicant, utique alium quoque Deum, nempe diabolum ipsum, sibi pro numine constituant: sed quem tamen palam velut Deum profiteri & iactare non audent.

18 Quo fit, ut neque Burchardus, neque Nauarrus *locis supra citatis*, mentem Canonis satis assecuti fuerint; neque tamen ex eo quicquam argumenti desumi possit, ad probandum, striges nostri temporis à diabolo ad conuenticula illa magica, quantumuis dissita non transferri.

QVÆSTIO IV.

An etiam sit in Angelo naturalis vis seu potentia productiua alicuius substantiæ vel qualitatis: & quid speciatim de sagarum conuersione in varias formas animalium, tempestatumque noxiarum concitatione sentiendum.

S. Thomas I. p. q. 110. a. 1. & 2.

DE hac re sequentes assertiones itatuo. *Assertio 1.* Non est in Angelis potentia, immediatè aut per se productiua vllius substantiæ; quare nec possunt ipsi vllam formam substantialem per se ac propria virtute producere. Ita Sanctus Thomas I. p. *questione 110 artic. 2.* Bonauentura in *2. dist. m. 8. part. 1. artic. 2. quest. 2.* Albertus *dist. 7. art. 8.* Egidius *quest. 3. art. 1.* Richardus *art. 4. quest. 1.* Durandus *quest. 4.* Scotus *d. 8. quest. vn.* Argentina *quest. 1. art. 2.* Bassolis *quest. vn.* Ferrariensis *3. cont. gent. cap. 10 3.* omnesque recentiores; quam idcirco etiam Valquez *disp. 218. cap. 1.* vocat *concordem Scholasticorum sententiam*; & Suarez ad *1. p. S. Thom. de Angel. libro 4. cap. 25. nu. 4.* ait, *eam sine magna temeritate non posse negari*. quicquid & Plato olim dixerit apud Augustinum *lib. 1. de ciuit. c. 24.* Angelos ex præiacente materia produxisse res corporeas: alijque nonnulli hæretici apud Irenæum & Epiphanium contra hæres. damnati idcirco in Concilio Bracharensi *I. can. 8. & 12.* & forte etiam notati ab Apostolo *Colos. 2. vers. 8. & 18.* creationem etiam quarundam substantiarum Angelis tribuerint. Contra quem errorem differit S. Thomas *1. part. quest. 44. art. 1. & quest. 45. art. 1. & 5. & quest. 61. art. 1. & quest. 65. art. 1. & 3.*

Probatur assertio primum auctoritate. Ita enim videtur definitum in Concilio Bracharensi *cit. can. 8.* vbi dicitur *Si quis credit, quod aliquantas naturas diabolus in mundo secerit: tonitrua & fulgura, & tempestates & siccitates, ipse diabolus*

3 *autho-*

authoritate sua faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. Et can. 12. speciatim de plasmatione hominis: Si quis plasmationem humani corporis, diaboli dicit esse figuratum, & conceptiones in uicis matrum, operibus dicit demonum figurari, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Quamquam cum hoc loco directe agitur contra Manichæos & Priscillianitas, qui hæc creaturas tanquam opera diaboli incusabant, mens fortassis non fuit, uniuersim negare, Angelos habere potestatem aliquam Deo primo authori subordinatam per se producendi aliquas substantias. Huc spectat etiam Canon Episcopi 26. quasi 5. ex Concilio Ancyrano citatus *dub. preced.* quem ad hoc propositum etiam adducit Vasquez *loc. cit. n. 5.* Idem docent Ambrosius *lib. 1. de fid. cont. Arian. cap. 8.* & Augustinus *lib. 12. de ciuit. c. 24.* & *lib. 3. de Trinit. 7. & 8.* Leo *epist. 93. ad Turibium cap. 8.* & fauet etiam Aristoteles 7. *Metaph. cap. 6. à text. 22.*

Secundo probatur ratione I. Quia ad has formas producendas, sunt alix causæ naturales per se constitutæ: & quidem non subordinatæ Angelis: Ergo neque necessaria est hæc vis agendi in Angelis, neque recte eis attribui potest: Tum quia ut natura in necessarijs non deficit, ita nec amat superflua, præsertim plures causas secundas & particulares, toto genere diuersas, & inter se non dependentes, ad eisdem effectus per se producendos destinando. Tum quia cum

Angeli sint superioris naturæ, quam agentia corporea, sanè si ipsi per se haberent vim producendi substantias seu substantiales formas, par esset, ut agentia corporea illis subordinarentur.

II. Non est ratio, cur Angeli has potius formas substantiales, in se eminenter contineant, adeoque per se producere possint, quam alias, siue loquamur de formis actu existentibus, siue de possibilibus; omnes autem in se continere eminenter, solius Dei proprium est.

III. Substantiæ naturales omnes, producunt substantias mediantibus accidentibus velut instrumentis naturalibus; ac sua natura necessario actiuis & productiuis suorum effectuum; in Angelis autem nulla talis potentia est cogitabilis, præsertim quæ per se possit producere tam varios effectus; cum in ijs non sit alia potentia ad extra operatiua, quam potentia locomotiua, cui tam varij ac diuersi, imo etiam contrarij effectus attribui non possunt; cum adæquatus eius actus sit motus localis.

IV. Accedit ratio S. Thomæ *cit. qu. 110. artic. 2.* Quia vna substantia non potest producere aliam corpoream substantiam, nisi vel totam illam eminenter contineat, ut Deus, vel habeat similitudinem cum effectui, saltem in modo essendi, seu compositionis substantialis, ex materia & forma; ut sunt substantiæ corporeæ: quorum neutrum inuenitur in Angelis: Ergo, &c.

Asser-

4

Affertio II. Angeli per se non possunt etiam producere ullam accidens, seu qualitatem materiale corruptiuam. Ita cum Sancto Thoma, Richardo, Bonauentura, Argentina, Durando, Ferrariensi, locis citatis, ex communi, Gregorius de Valentia *ad 1. p. S. Thom. disp. 8. quest. 5. punct. 1.* Molina *ibid. quest. 110. a. 2.* Fonseca *lib. 7. Metaph. 6. 7. qu. 7. sect. 1. & 3.* Valquez *disp. 218 cap. 3.* Suarez *Metaph. disputation 35. sect. 6. & 1. p. S. Thom. de Angelis libro 4. cap. 26.* Probatum tum alijs rationibus pro præcedenti assertione adductis: tum quia si Angeli possent per se & propria virtute hæc accidentia producere: possent etiam per hæc ipsa producere formas substantiales; cū hæc accidentia sint naturalia instrumenta, siue dispositiones, ad producendam formam substantialem, verbi gratia, calor cum siccitate ad producendum ignem.

5

Affertio III. Angeli etiam per se non possunt producere ullam qualitatem materiale intentionalem sensibilem, puta lumen, aut species sensibiles. Ita citati. Et ratio sumitur tum *ex assertione prima.* Tum quia hæc qualitates, magis quam reales alix, ex sua propria ratione, certam causam efficientem deponunt. Tum quia absurdum est dicere, Angelum posse per se illuminare aerem, absque alio corpore luminoso; item posse producere species visibiles, vel audibiles, sine obiecto; aut sonū sine vlla aeris percussione; hæc enim planè sunt incredibilia; & quæ si admit-

tantur, facile aperire viam poterunt, ut Angelis etiam plures alix præternaturales actiones tribuantur.

6

Affertio IV. Angeli etiam per se non possunt producere ad extra ullam qualitatem, seu accidens, præter, vbi, seu motum localem; eiusque impetum. Ita cum Sancto Thoma & communi veterum ac recentiorū Gregorius de Valentia, Molina, Valquez *locis citatis*; etsi contrarium sentiant primum Thomistæ quidam, qui dum docent, cum Sancto Thoma *in 2. dist. 15. quest. 1. artic. 2.* Angelos nonnunquam agere per corpora tanquam instrumenta, etiam eleuando illa ad agendum aliquid ultra naturalem virtutem corporum; aiunt, hoc fieri per impressionem virtutis, quæ sit qualitas quædam intentionalis, ve docent Soncinas 7. *Metaphys. quest. 25.* & alij nonnulli Thomistæ. Alij docent, posse ab Angelo produci ad extra saltem qualitates quædam intentionales spirituales, vt lumen intelligibile, conceptus, species intelligibiles; vt retulimus *ad 1. p. S. Thom. disput. 5. quest. 3. dubio 2. 5. & 6.* & in his etiam Suarezium, tamen si *hoc loco cit. capite 26.* nullam eius rei mentionem faciat. Ratio est. Tum quia accidentia materialia non producuntur nisi à causis materialib. ob dictam superius rationem: accidentia intentionalia nõ nisi ab obiectis, vel à causa eminenter continere ipsa obiecta, vt est Deus; vel etiã ab intellectu quidè, seu agente, seu possibili, sed àctione solò immanente. Speciatim vero cõtra instrumentaria
illam.

illam virtutem ratio est. Tum quia si Angeli producerent in corporibus eiusmodi qualitates instrumentarias ad operandum, ultra naturalem virtutem corporum, tum necesse foret, eos esse causas principales eiusmodi effectuum: quod ipsimet auctores isti negant. Tum quia nulla opus est virtute eiusmodi instrumentaria; cum ad eiusmodi effectus mirabiles & extraordinarios producendos Angeli tantum applicent actiua passiuus, nec ad eos adeo aliud conferant, quam conditionem sine qua non; qua posita, agentia naturalia sua virtute eos effectus producant, vt recte Molina loco citato, & dicetur assertione sequenti.

7 *Assertio V.* Possunt tamen Angeli, applicatione agentium naturalium, seu causarum secundarum, in rebus naturalibus efficere, quicquid per easdem causas naturales effici potest; & tum ob celeritatem applicandi, tum ob solertiam miris modis eas inter se temperandi, admirabiles saepe effectus producere, qui secundum ordinarium alioqui naturae cursum fieri non possent. Ita Sanctus Thomas *quest. 110. art. 2. ad 2. & 3. & art. 4. ad 2. 3. & 4.* & cum magistro in *2. d. 7. omnes Doctores. Ratio est.* Quia vt dictum seu *quest. 2. & 3.* Angeli possunt naturali virtute summa celeritate mouere corpora localiter, & quia cognitionem omnium rerum naturalium habent, ea singulari solertia & artificio inter se commiscere, vt mutua eorum actione effectus ipsas

agentibus & dispositioni materiae proportionati admirabiles inde exoriantur. Qui tamen effectus non ideo simpliciter sunt miraculosi, cum sane in virtute naturali causarum naturalium contineantur; sed solum secundum quid, & quoad nos, vt dictum *dub. 2. q. 1.* De qua re eleganter & erudite disputat Augustinus *citato libro 3. de Trinitate c. 7. 8. 9. 10.*

8 *Assertio VI.* Non igitur possunt demones, siue Angeli, hominem seu corpus humanum conuertere & transmutare in bestias, seu corpora bestiarum: ac proinde transmutationes illae strigum in varias formas brutorum: puta luporum, felium, bufonum, ranarum, auium, &c. non sunt verae conuersiones, sed apparentes tantum, & ficticiae. Ita Sanctus Thomas *1. 2. questione 114. articulo 4. ad 2.* Caietanus, & Thomista *ibidem.* Petrus Tyræus *de spirituum apparitionibus cap. 14.* Deltius *libro 2. qu. 24.* & communis Doctorum, quos citauimus pro assertione secunda.

9 Probatum primo ex Augustino *libro decimo octauo de ciuit. capite decimo septimo, & decimo octauo,* vbi hoc ex instituto docet & probat. Cum enim *cap. 17.* obiectionem de Circe proposuisset his verbis: *Hoc Varro vt astruat, commemorat alia non magis incredibilia, de maga illa formosissima Circe, qua socios quoque Vlyssis mutauit in bestias, & de Arcadibus, qui sorte ducti transibant quoddam stagnum, atque ibi conuertebantur in lupos, & cum similibus feris, per illius regionis deserta vivebant. Si vero carne non vescerentur,*

scerentur humana, rursum post nouem annos, eodem renatato stagno, reformabantur in homines.

Et capite decimo octauo addit sui temporis historias; Nam & nos, inquit, cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres, imbutas his malis artibus, in casco dare solere dicebant, quibus velent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illico vertentur, & necessaria quaque portarent, postque perfuncta opera iterum ad se redirent; nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut Apuleius in libris, quos asini auri titulis inscripsit, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanente, asinus fieret, aut indicauit, aut sinxit. Ad hæc respondet ipse cit. cap. 18. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt merito non credantur. Et infra: Nec sane demones naturas creant si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur questio, sed specie tenus, qua à vero Deo sunt creata commutant, vt videantur esse, quod non sunt. Et addit: Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim demonum arte vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti: &c.

Secundo probatur ratione. Tum quia, vt dictum, Angeli non possunt per se, aut formas substantiales, aut vlla accidentia materialia & corruptiua producere; sine quibus tamen ista conuersio fieri non potest; nec omnino quicquam in hoc genere possunt efficere, nisi quod vi causarum naturalium earumque applicatione effici potest: at vero vt citò ac subito,

ac solo alicuius V. G. casei aut veneni gustu, corpus humanum in bestiale vere & realiter transmutetur, nulla ratione fieri potest. Tum quia etiam si per causas naturales, aut etiam immediate per ipsos Angelos, posset subito ita in aliam figuram & temperiem commutari humanum corpus, fieri tamen non posset, vt anima humana illud informaret; vt pote quæ certam, & humani quidem corporis, non bestialis, figuram ac complexionem & dispositiones requirit; ideo enim cum ab his dispositionibus notabiliter dimouetur status humani corporis, mori hominem necesse est: postquam autem anima semel à corpore separata est, non potest denuo vlla virtute naturali ad corpus informandum reuocari; alioqui posset Angelus naturaliter mortuos ad vitam reuocare, &c.

Fieri igitur eiusmodi transmutationes videntur tantum, (præterquam quod nonnunquam mera figmenta sunt, vt de asino Apuleij, & similibus non immerito censet Plinius lib. 8.) siue quia sola phantasia strigum dormientium, aut etiam quandoque vigilantium à dæmone deluditur, vt existiment se esse, quod non sunt, vti etiam in Lycanthropiæ morbo accidere docet Pomponatius lib. 2. q. 28. siue quia dæmon effigiatū ex aere bruti corpus sagæ, aut sibi ipsi, loco sagæ per phantasiam delusæ, circūdat; vulnera simul vulneribus, in apparente bruti corpore, alicunde forte illatis, similia in corpore sagæ

k indi;

infligendo; siue quia aliquando etiã homini veras bruti eximias circumponit; aut verum animal, loco soporati vlpiam, ac somnio delusi venefici hominis substituit, agitaturque, vt ferè etiam docet Augustinus *cit. lib. 18. de ciuit. cap. 18.* & pluribus persequuntur citati, atque etiam Alensis *2. part. q. 43. mem. 3. a. 1.* & Gabriel *in 2. d. 8. quest. 1. art. 2. 3.*

12 Nec obstat, quod vxor Loth, eiusue corpus, in statuam salis conuersa est. *Genes. cap. 19. v. 26.* quodque Nabuchodonotor ad vitam & victum bestiarum reductus, *Daniel. 4. vers. 30.* Primo enim hæc non virtute Angelica, sed diuina facta sunt; neque impossibile est quicquam in hoc genere Deo, vt etiam notauit Augustinus *cit. cap. 18.* Deinde quod ad Nabuchodonotorem attinet, verius est eius corpus non fuisse transmutatũ substantialiter in corpus bestiale; sed potius in humano corpore ad vitam seu victum bestiarum translatum, vt indicatur *cit. loc. Dan.* vbi dicitur: *Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonotor, & ex hominibus abiectus est, & factum vt hos comedit, & vire cæli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & unguis eius quasi auiam: manente nimiram nihilominus figura & idiomate humani corporis.*

13 *Affertio VII.* Possunt quidem Angeli seu dæmones seu sponte sua, seu per sagas externo aliquo symbolo ac quasi tessera fidei datæ euocati, Deo permittente, tēpestates noxias eiere:

adeoque imbres, grandines, pruinas fulmina, typhones, procellasque excitare vel immittere: at non nisi applicatione & interuentu causarum secundarum & naturalium, aut etiam per solum motum localem. Ita iuxta Sanctum Thomam *citata qu. 110. art. 4. ad 2.* communis Doctorum apud Binsfeldium *quest. 4. & in lib. 4. Cod. de Malefic. & Mathem. & apud Delrium libro 2. qu. 11. contra Senecam lib. 4. qu. natur.* vbi negat hanc potestatem sagis ac dæmonibus. Sed res adeo certa est, tum ex confessionibus sagarum: tum alijs argumentis, vt sine temeritate non possit negari.

14 Probatum primo ex Scriptura *Iob. 1. v. 16. & 19.* vbi narratur ex Satanæ procuracione ignem, seu fulmen de cælo lapsum, tactas oues puerosque consumpsisse: & rursus ventum irruisse à regione deserti, & concussisse quatuor angulos domus, oppressis liberis ipsius Iobi. Item *Apocal. 7. versu 1.* referuntur quatuor Angeli stantes super quatuor angulos terra, tenentes quatuor ventos terra, ne flarent super terram. Et capite decimoquinto, & decimosexto, septem Angelis committuntur septem plagæ nouissimæ. Vbi speciatim capite 16. vers. 17. dicitur: *Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, & exiit vox magna de templo à throno dicens, Factum est. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terra motus factus est magnus, quævis nunquam fuit, &c.*

15 Deinde idem confirmat ratio. Quia Angeli per se quidem res aut qualitates corporeas non possunt producere.

14
 cere, ex dictis *assert. 2. & seq.* attamen
 possunt causas secundas ad eas effi-
 ciendas applicare, vt dictum *assertione*
quinta. Quod in presentī materia fa-
 cile ipsi esse, ita ostenditur. Etenim
 materiam quidem vaporum exhalationumque facile est ipsi, aut iam
 productam aliunde celerrimo motu
 adducere, vt accidit *Iob. 1. versu decimo*
nono; aut subinde, fauente præsertim
 celo, in cauernis terræ, montiumque
 recessibus, vbi etiam aquæ calidæ, i-
 tem nitri, sulphuris, & aluminis co-
 pia est, igne excitato, nouaque adeo
 agentium naturalium applicatione
 producere. Ex parte vero causæ effi-
 cientis, aliud opus non est, quam vt
 dæmon eiusmodi materiam ad eam
 aeris regionem, plerumque mediam
 euehat; in qua tum causæ superiores,
 tum calor aut frigus circumstans,
 vim suam ad efficienda eiusmodi
 meteora ex subiecta materia requisi-
 tam, aptè exercere possunt. Ad quam
 rem conferre potest tum certa figu-
 ratio & collocatio vaporum, exha-
 lationumque, respectu radiorum so-
 lis; maiorque vel minor, in eadem
 media regione aeris, eleuatio: tum
 obseruatio syderum, & aspectum,
 ad eiusmodi tempestates ciendas i-
 doneorum: quarum rerum dæmon
 est scientissimus. Nec impossibile vi-
 detur, vt serenissimo etiam celo to-
 nitrua à dæmone excitentur, sola
 concussione & commotione aeris,
 ab eodem profecta; sicut nec vt la-
 pis, aut viscosa aliqua exhalatio in
 altum eleuata, accensa, non ac-

16
 censa: aut etiam particula quædam
 solius aeris violento motu, ful-
 minis instar, ab eodem in terras
 euibretur: etiam nulla interueni-
 ente alia causa secunda motum ci-
 ente.

Nec obstat Concilij Bracharensis
Canon. 8. superius assert. 1. citatus. In eo
 enim solum negatur, diabolum eius-
 modi tempestates excitare propria
sua auctoritate: hoc est per se & inde-
 penderet à permissione diuina, sic-
 ut Priscillianus dixerat.

Dixi vero in *assertione*, dæmonem
 aliquando à sagis euocatam hoc fa-
 cere: quia sagæ vtunque ollam
 suam commisceant vel affundant,
 hoc non faciunt, nec quidem per
 modum applicantis actiua passiuus,
 sed vt Sanctus Thomas *citat. quest.*
110 articulo 4. ad secundum, ex Augu-
 stino *lib. 83. quest. 79.* dicit, hæc magi
 per dæmones faciunt; seu per pa-
 ctum iactum cum dæmone; quia
 iuxta pactum, externo illo simbolo
 euocatus, adest, & postulatum effe-
 ctum, mediantibus causis secundis
 operatur, vt dictum.

QVÆSTIO V.

An & qua ratione possint Angeli assumere
corpora; & per ea actiones vi-
ta exercere.

S. Thom. 1. p. q. 51. a. 2. & 3.

Habet hæc res difficultatem nõ
 paruum, præsertim quando
 particulatim ad dæmones cū strigib.
 nego.

negotiantes applicatur. Difficiliter enim explicari potest assumptio illa corporum tam frequens, tam subita, tam ad sensum solida, ut non solum à sagis, velut genuina hominum aut bestiarum corpora, videri & tangi: sed & omnis libidinis cum iisdem exercendæ instrumenta esse possint, uti ex confessionibus sagaram est manifestum: similis ratio est bonorum Angelorum, quando ab hominibus contrectari se permiserunt, ut in tribus Angelis, qui apparuerunt Abraham, in Angelo Tobia, & similibus accidit. Quæ res proinde etiam valde dubium habuit Augustinum in *Enchiridio cap. 59.*

2 Ratio difficultatis est. I. Quia hoc demones facere non possunt, nisi vel inlesione agitationeque verorum animalium: quod tamen de hominibus aut humanis corporibus, nemo facile dixerit: de alijs bestijs vniuersim nec dixit hæcenus quisquam: nec est ratio asserendi: vel per nouam productionem seu formationem phantasticorum corporum, mediante motu aut etiam actione naturalium agentium: uti quidem communiter fieri existimatur. Cum autem actio hæc omnis fiat, interuenientibus qualitatibus primis, puta calore, frigore, humiditate, siccitate: contemperationeque secundarum; in primis: densitatis & raritatis: quarum actio aut mixtio omnis, quia inter contraria est, successiua est, qui fieri potest, ut momento quasi, omnibusq; promiscue locis, hæc omnia à diabolo

aut fiat, aut fieri videantur; corporis, inquam, humani figmentum cum eorum organorum varietate & distinctione, sine qua corpus humanum, tactus præsertim, & oculorum iudicio, nec videri quidem potest.

II. Aut si hæc omnia ita facile fieri possunt, cur magi Pharaonis non potuerunt suis incantationibus efficere *Sciniphes Exod. 8. v. 18.*

III. Cur nullum agens naturale fuit hæcenus visum, quod elementaresue alias in humanam speciem ita subito conformare possent?

IV. Qua ratione Christus à mortuis resurgens, à deo diserte vel ipso tactu verum corpus à phantastico discerni posse docuit? *Videte, inquit, manus meas, & pedes: quia ego ipse sum: palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Luc. 24. v. 39.*

V. Cur ipse etiam cibi assumptione, se verum esse hominẽ demonstrauit? *Ibid. v. 43.* Hæc sunt, quæ difficultatem faciunt.

4 *Affertio I.* Certũ dogma est, Angelos, seu bonos, seu malos, vere aliquando assumere corpora, præsertim humanæ figuræ: in quibus appareant. Ita docent omnes Scholastici, cum *S. Thoma cit. q. 51. a. 2.* & cum Magistro *in 2. dist. 8. excepto Vdalrico*, qui putat eiusmodi apparitiones solum fieri per illusionẽ phantasię & sensuum; & citat pro eadem sententia Albertum Præceptorẽ suũ, apud Dionysium Carthusianũ *cit. dist. 8. q. 1.* cum tamen *Albertus in 2. d. 8. ar. 2. & in opere de qua-*

mor coavis r. p. q. 9. art. 10 & 11. & in sum. tractat. 9. quast. 33. expresse docuerit oppositum, ut etiam ex parte notauit ibidem Carthusianus.

5 Probat^{ur} assertio primo ex Scriptura, quæ sapius eiusmodi corporum assumptionem ab Angelis factam tradit. Ita enim tres Angeli apparuerunt Abraham, in specie virili; qui etiam comedisse ab eo visi; ac postea Sodomam ingressi, vltice flamma nefandum scelus expiarunt. *Genes. 18. vers. 9. & c. 19. vers. 13.* Ita Gedeonem Angelus, in humana specie, ad bellum contra Madianitas animauit, & victoriam prædixit, *Iud. 6. vers. 14.* Ita rursum Angelus appareas Manue, eiusque Vxori, Samsonis cõceptionem, Philistarumq; internecionem prænũriauit, *Iud. 13. vers. 3. & 12.* Ita Angelus humana specie assumpta, Tobiam iuniorem in Rages ciuitatem Medorum duxit, & reduxit, visus palam manducare & bibere. *Tob. 5. vers. 25. & cap. 12. vers. 19.* Ita Christo nato, Angeli exultantes Pastoribus apparuerunt *Luc. 7. vers. 9. & 13.* Angeli quoque Christi resurrectionem, in vestibus albis apparentes, mulieribus denuntiarunt, *Matth. 28. vers. 5. Marci 16. v. 5. Luc. 24. vers. 4. Ioann. 20. vers. 12.* Angeli item dno, virili forma, Christi ad celos ascensum, & futurum aduentum adiudicium Apostolis denuntiarunt, *Actor. 1. vers. 10.* Item Angelus Petrum ex Hierosolymitano carcere mirabiliter eduxit, *Actor. 12. vers. 7. 9. 10.* Denique Christum malus Angelus humana vtiq; forma indutus tẽrauit, *Matth. 4. v. 3.*

6 Huius autẽ generis apparitiones non contigisse per solam imaginationem, seu delusionem sensuum, sed verè ipsa etiam externa specie & forma, ex eo optimè probat Sanctus Thomas citata questione 51. articulo secundo, quia visa imaginaria, cum interioris peragantur, non promiscuè videntur ab omnibus, sed solum ab eo, qui talem habet imaginationem. Idẽ est, si quis ab Angelo sine obiecto sensibili, externos sensus ludificari posse existimet, siue per impressionẽ specierum, sine obiecto; siue per transmissionem specierum sensibilium, quæ sunt in phantasia, ad sensus exteriores, qui ab eiusmodi speciebus ita immutentur, ac si reuera à rebus externis ad eos deriuarentur, ut cum S. Thoma in 2. distinct. 8. quast. vn. art. 5. ad 4. fieri posse existimat Gregorius de Valentia *diffur. 4. quast. 2. punct. 2. ad r. p. S. Thom.* Quia & tunc ludificatio hæc non fit generatim ex parte principij alicuius communis, sed particularis; quæ proinde ludificatio, per se & ex suo genere non est, nec esse facillè potest communis omnibus. De qua re plura Richardus in 2. dist. 8. art. 2. quast. 2. & Angles in Floribus super 2. p. 1. quast. vnic. de dæmonibus.

7 Secundo probatur assertio ex Sanctis Patribus. Ita enim docet Tertullianus in libro de carne Christi, Athanasius *serm. 4. contra Arian.* Gregorius *hom. 34. in Euang.* Ildorus libro primo de sum. bono cap. 12. Bernardus *serm. 5. in Cant.* Damascenus libro 2. d. fid. cap. 3. & 4. vbi cum addit *κατὰ φαντασίαν* non loquitur

quitur de interiori sensu phantasiae, sed de externa apparentia, ut idē sit, quod secundum apparentiam, ut cū Bilio rectē Valquez disput. 84. capit. 1. Idem sæpē docet Augustinus præsertim libro tertio de Trinit. cap. 10. & 11. & libro 15. de ciuit. capite 23. vbi ait: Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, quæ non solum videri, verum etiam tangi possent, verissima Scriptura testatur: idque aded multorum experimentis confirmant, ut hoc, inquit, negare impudencia videatur. Nec obstat Epiaphanius contra heres. 26. vbi ait: Quomodo potest demon, qui spiritus est immundus & incorporeus, corpora assumere? Loquitur enim iuxta subiectam materiam, de corpore vitali, quo veræ animaticæ operationes exercerentur, ut Gnostici fabulabantur.

Ratio sumenda est; tum ex rei possibilitate, de qua infra; tum ex fine. Quamuis enim, ut docet Sanctus Thomas 1. p. S. Thom. questione quinquagesima prima, articulo secundo ad 2. Angeli non indigeant corpore propter seipsos, tamen si boni sunt, vtuntur corpore assumpto propter nos, ut familiariter cum hominibus conuersando, demonstrent intelligibilem societatem, quam homines expectant, cum eis habendam in futura vita; vel ut similitudinibus rerum sensibilium, repræsententur hominibus intelligibiles Angeli proprietates, ut dicit idem Sanctus Thomas ibidem ad 2. & articulo 3. ad 1. & 2. aut si mali sunt, faciunt hoc, ut sensibili ac familiari repræsentatione sui tanto magis decipiant homines, deceptos-

que in sua potestate retineant, ad exitium sempiternum perducendos.

Assertio II. Assumptio hæc corporū non fit per hypostaticam, aut vllam substantialem vnionem eorundem cum Angelis; aut per solum motum localem, seu coniunctionem tractam eorū in ratione mobilis; sed fit ea corporum assumptio, quatenus Angeli corpora sibi coniungant, tãquam motoribus repræsentatis per corpus mobile assumptū. Ita Sanctus Thomas citata questione quinquagesima prima, articulo 2. ad 2. vbi ait: Corpus assumptum vnitur Angelo, non quidem ut forma, neque solum ut motori, sed sicut motori representato per corpus mobile assumptum. Sicut enim à sacra Scriptura proprietates rerum intelligibilium sub similitudinibus rerum sensibilium describuntur, ita corpora sensibilia diuina virtute sic formantur ab Angelis, ut congruant ad representandum Angeli intelligibilis proprietates. Et hoc est; Angelum assumere corpus. Ita Sanctus Thomas, idemq; docet omnes Scholastici ibidem vel in 2. dist. 8. contra Tertulianum loco citato, vbi indicat, corpora hypostaticè assumi ab Angelis.

Ratio est. Tum quia vnio substantialis corporis, velut materiæ cum forma, est impossibilis in Angelis, ut qui sunt formæ & substantiæ perfectæ & completæ ex disp. 5. q. 1. ad 1. p. S. Tho. Idem de hypostatica etiam vnione verius esse suo loco docetur 3. part. Tum quia finis & vsus eiusmodi assumptionis, non postulat vllam substantialem coniunctionem; cum præsertim assumptiones illæ ordina-

riè non nisi breui admodum tempore durent.

Nec tamen sufficit quælibet corporis coniunctio velut mobilis cum motore; sic enim non rectè dicerentur Angeli in assumptis corporibus apparere: neque etiam Angeli dicuntur assumere cœlos, etiam si eos moueant; nec dæmones assumunt corpora strigum, dum eas transferunt; nec Energumenorū corpora, etiam si ea obsideant & moueant; nec si per magiam efficiant aliqua corpora, aut ea moueant, verbi gratia, immittendo fulgura, concitando ventos, assumi corpora hæc dicuntur ab Angelis, etiam si ab his moueantur.

Necesse est ergo, vt corpus & cum Angelo coniungatur velut mobile cum motore; & vt ob peculiarem aliquam similitudinem per illud, & in eo ipso corpore Angelus representetur, tanquam præsens & inexistens motor; ita vt coniunctū ex corpore & motore illo dici possit Angelus: siue ob similitudinariam vnionem materia & formæ, vt cum Aureolo in 2. distinct. 8. artic. 1. docet Suarez citato libro 4. ca. 36. siue quia Angelus eo corpore quasi vestitus ac personatus apparet. Qua de causa nubes aut ignis Israelitas, motore Angelo præcedens, nõ dicitur ab eo fuisse assumptus; sed quidem serpens à dæmone in paradiso, &c. vt etiam hodie hircorum, aliorumue animalium corpora assumere dicitur, quãdo inter striges apparet; quantumuis hæc vnio ad Angelum solummodo dicat respectum

rationis, vt ex communi docet Suarez ibidem.

Assertio III. Verius est, ipsam etiam Deum, in vtroque testamento, non nisi ministerio Angelorum apparuisse, ita vt Angeli in assumptis & à se formatis corporibus Deum representarent. Ita Gregorius de Valentia *disputatione 4. questione 2. punct. 2. ad 1. p. S. Thom. Valquez ibid. disput. 185.* & est communior sententia Sanctorum Patrum, in quibus speciatim Dionysius *cap. quarto cœl. hierarch.* Hieronymus in *illud Galat. 3. Ordinata per Angelos,* Cyrillus *libro octauo thesauri capite 2.* Gregorius *libro 28. Moral. capite secundo,* & ex instituto Augustinus *libro tertio de Trinitate capite vndecimo, & libro quarto, cap. vltim. & epistol. 102.* tamen si contrarium sentiant Eusebius *lib. 1. demonstr. Euang. 5. & lib. 5. c. 10. & 11.* Chrysostomus *homil. 16. in Acta ad illa verba capite 7. Expletis annis quadraginta,* & Theophylactus *in eundem locum;* rati, non omnes huiusmodi apparitiones factas fuisse ministerio Angelorum; quod speciatim etiam de columba, & alijs eiusmodi apparitionibus noui testamenti, docet auctor operis imperfecti in c. 3. *Matthæi.*

Probatur assertio ex collatione Scripturarum, vt benè deducit Augustinus *cit. c. 11. lib. 3. de Trinit.* Nam *Exodi 3. legimus, Deū apparuisse Moyfi in rubo ignis, & Exo. 19. dedisse Moyfi legē, & in eadē Scriptura docet, apparitiones has factas esse ministerio Angelorū, Gal. 3. v. 19. Lex per Angelos ordinata est in manu mediatoris, & Heb. 2. v. 2. Si enim*

11

12

quæ

qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus. Et Stephanus actor, 7. vers. 35. disertè asserit, Angelum apparuisse Moysi in rubo. Et nihilominus tamen Deus ipse dicitur apparuisse; quia non in persona Dei, sed in persona Dei, Angelus in corpore à se formato apparebat & loquebatur; quod in alijs Angelorum apparitionibus non fiebat.

13

Ratio est. Quia hoc ex vna parte erat facile Angelo; siquidem corpora illa non erant viua, sed ex aëre formata, vt inferius dicitur, id quod de colūba etiam verius est, cum Augustino libr. 2. de Trinitate cap. 5. Chrylostomo homil. 12. in Matth. & Caietano part. 3. quest. 39. art. 7. probabilius sentit Valentia loco citato, et si post Tertullianū libro de carne Christi, Ambrosium libro de hīs, qui inuitantur, capite 4. contrarium sentiat Sanctus Thomas 3. part. quest. 39. artic. 7. Ex altera parte id magis conueniebat, tum ob maiestatem Dei, cuius personam dignius repræsentabat Angelus, quam sola creatura insensibilis: tum ob consuetam subordinationem causarum mediarum, inter causam primam, & causas inferiores, hoc est, Angelorum, inter Deū & homines.

14

Affertio IV. Angeli communiter nō assumunt viua aut vera hominum, seu aliorum animalium corpora; sed veris ac viuis externa specie similia; quæ sibi plerumque ex impuro aëre, seu vaporibus & exhalationibus nubibusue aëri admixtis formant; idque virtute propria & naturali. *Primam partem ex communi tradit Sanctus*

Thomas 1. p. quest. 51. art. 2. in corp. vbi vniuersim negat, posse Angelos exercere opera vitæ per assumpta corpora. Et in respons. ad 1. supponens, assumpta corpora non esse viua, docet id fieri posse absque fictione: sicut enim nō est contra veritatem, inquit, quod in Scriptura intelligibilia sub figuris sensibilibus describuntur, quia hoc non dicitur ad astruendum, quod intelligibilia sint sensibilia, sed quod per figuras sensibilibus proprietates intelligibilium secundum similitudinem quandam dantur intelligi: ita non repugnat veritati sanctorum Angelorū, quod per corpora ab eis assumpta videntur homines viuentes licet non sint. Non enim assumuntur, nisi vt per proprietates hominis, & opera hominis spirituales proprietates Angelorum, & eorum spiritualia opera designentur. Quod non ita congrue fieret si veros homines assumerent: quia proprietates ipsorum ducerent in ipsos homines, non in Angelos. Ita S. Thomas.

Idem communiter docent cæteri Theologi veteres ac recentiores, locis citatis, & pluribus Tyræus lib. 1. de spirit. apparit. cap. 9. num. 166. Delrius lib. 2. disquisit. questione vigesima octaua, sect. 1. & Suarez citato libro quarto, capite vigesimo quinto, post Augustinum in Enchirid. capite 59. & libro 2. de Trinit. cap. 2. & lib. 3. cap. 2. & Damascenum loco citato contra Tertullianum lib. 3. contra Marcionem cap. 9. & 11. & libro de carne Christi cap. 6.

Ratio est. Tum quia viua animalia perfecta ab Angelis lubitò ac de nouo fieri non possunt, nec per applicationem quidem causarum secundarum;

darum; sicut nec verum corpus humanum, extra vasa naturalia generationi destinata. Tū quia ad propositum Angelis scopum, opus non est viuis aut veris eiusmodi animalium corporibus: quando communiter breui rursam sunt dimittenda. Tum quia Deus tam facile non permittit, vt dæmon, etiamsi velit, vera animalia suis Dominis subducatur, aut ijs pro libitu ad sua sacrilegia abutatur.

Qua de causa etiam existimandum non est, posse dæmonem defuncti alicuius hominis cadauer assumere, nisi forte cadauer alicuius hominis damnati, in casu raro & extraordinario, vt notarunt Tyræus & Delrius *locis citatis*: quod ita etiā fieri posse, & quandoque re ipsa fieri, docet Sæctus Thomas 1. p. quest. 117. art. 4. ad 2. cum Augustino lib. 10. ciuit. cap. 10. & Chrysostomo homil. 29. in Matth. & sequitur ex communi Suarez cit. lib. 4. c. 37. n. 5. & cap. 35. nu. 5. Sicut etiam verius videtur, serpentem illum, in paradiso, primorum parentum seductore, à diabolo assumptum, fuisse verū serpentem; nec incredibile etiam, bestias dæmonem representantes, quibus faga inequitantes per aera vehuntur, nonnunquam esse veras & viuas bestias; quando, vt refertur, nonnunquam ex eiusmodi transportatione catti ex aere decidere visi sunt. Sed hæc rarius contingunt: & idcirco in assertione dixi communiter.

Ex quibus etiam sequitur secunda pars assertionis; quæ ita magis declaratur. Etenim quando corpora ab

Angelis assumpta non sunt ipsotactu exploranda, facillimus & maxime obuius modus formandi & assumendi corpus aliquod est ex impuro aere, seu habitu aeri mixto ad instar nubis condensato; hic enim & magis obuius est, & facile quamuis figuram recipit, ac ad nutū dissipatur. Atq; ita etiam speciatim de impuro aere docent S. Thomas questione 51. artic. 2. ad 3. & Durandus in 2. distinc. & S. quest. 1. item Bonauentura in 2. distinc. 8. part. 2. articulo 2. questione 2. Richardus articulo 1. questione 3. Scotus questione 1. Gabriel questione 1. articulo 2. quos sequuntur Vasquez ad 1. p. S. Thom. disputat. 185. cap. 4. & Suarez cit. libro 4. cap. 34. contra nonnullos, qui ex celesti materia corpora hæc assumi docuerunt, in quibus Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 10. & Beda lib. variar. quest. 9. sed qui bono sensu explicari possunt de aere. Nec dissentiunt Aletius 1. part. quest. 34. memb. 4. & Albertus 2. part. tract. 9. questione 33. memb. 2. & in lib. de quatuor coeuis 1. part. questio. 9. articulo 11. nisi quod hi etiam de aere puro loquuntur, quibus, loquendo de bonis Angelis, fauent Isidorus lib. 1. de sum. bono cap. 12. numer. 19. & Beda citat. lib. qq. quest. 9. Nec obstat, quod aer, cum sit liquidus, nullius certæ figuræ aut coloris tenax est: Licet enim, inquit Sanctus Thomas citat. articulo secundo ad tertium, aer in sua raritate manens non retineat figuram, neque colorem; quando tamen condensatur, & figurari, & colorari potest: sicut patet in nubibus.

Quam-

16 Quamuis autem Bonauentura, Richardus, Scotus, Durandus & Gabriel *locis citatis* dicant, condensationem illam fieri sola compressione & motu locali partium intra seipias, absque alia alteratione; difficile tamen viderur intellectu, quomodo id naturaliter id fieri possit sine penetratione. Quare etiam Vasquez *l.c. disputat. 184. cap. quarto*, rem hanc dubiam relinquit; Suarez verò *numero sexto* concedit, aliquando interuenire alterationem.

17 Dixi tamen plerunque; quia quando corpora ipsa ab Angelis assumpta durabilia esse debent, ac ipso sagarum, vt fit, contactu sunt exploranda, verius est, solum aërem halitumque non sufficere, vt recte Molina *question. 51. artic. 2. disput. 2. Delrius lib. 2. quest. 28. sect. 2. contra Chirlandum de sortilegijs q. 1. & Angles in 2. d. 8. q. 2.* quibus consentire videntur Suarez *l.c. lib. 4. cap. 35. numer. 8.* & Vasquez *ibid. disputat. 184. capit. 3. & 4.* qui diuersitatem inter partes assumpti corporis, quoad duritiem & molliem, solum referunt in maiorem vel minorem resistantiam ipsius Angeli respectu tactus; quod in diuturno & vario attractu eiusdem corporis videtur difficillimum, & moraliter impossibile.

Verius est igitur, eo casu, præter aërem, iungendam præterea aquam, terram, lutum, sulphur, resinam, lignum &c. forte etiam accedunt quandoque à cadaueribus animalium damnatorumque hominum ossa; vt etiã

subinde verũ à brutis homineue decilum semen, iuxta S. Tho. *1. p. q. 51. art. 3. ad 6.* aliaque similia, è quibus inter se vtrunque coagmentatis, iunctisq; multo facilius citiusque dæmon, etiam sine alia diuturna actione, alteratione que physica, speciem humani corporis cõfigurare potest, quam ex præsupposita materia, vlla dexterrimi artificis cuiusque manus, vt recte citati. Plura de hac formatione Alësis *2. p. q. 43. mem. 3. art. 1. & Gabriel in 2. d. 8. q. 1. art. 2. & 3.*

18 Tertiam partem cum Alberto & Bonauentura *loc. cit. tradit* Vasquez *cit. disp. 184. cap. 4. & Suarez cit. lib. 4. c. 37. à n. 7. contra Alësem 1. p. quest. 34. memb. 5. & vt apparet S. Tho. cit. 1. p. q. 51. art. 2. ad 3. vbi ait, Et sic Angeli assumunt corpora ex aere, cõdensando ipsum virtute diuina, quantum necesse est ad corporis assumendi formationem. Quod ita etiam tradit Petrus Bergomus in *Concordant. dub. 117 Ratio est* Tum quia alias conuenientius quodammodo Deus per seipsum ea corpora formaret, præfertim quando ille ipsemet in eiusmodi corporibus apparet. Tum quia cum sapius mali Angeli corpora assumant, idque ad fines pessimos, non est credibile, Deum propria virtute & speciali concursu illa formare: imò Suarez *loc. cit.* putat id esse impossibile, & plane alienam à diuina bonitate. Denique non apparet, cur id naturali virtute Angelorum fieri non possit, vt ex dictis colligitur; nisi forte in extraordinario casu tam perfecta & eximia corporis formatio fiat,*

tanta-

tantaque membrorum soliditate & pulchritudine, ut vires Angelicas plane excedat; ut fieri posse, & fortè factum esse in Angelo Gabriele, alijque Angelis, qui apparuerunt Abraham, vel Jacob, & Tobia, cōcedit Suarez cit. c. 27 n. 8. ubi etiam in eundem sensum S. Thomam non incommode explicat, quasi S. Thomas, de bonis nimium Angelis solū locutus, dicere voluerit, quoad opus est, virtute diuina, &c.

18
 19
 Assertio V. Nō possunt tamen Angeli naturali virtute tam perfecta formare & assumere eiusmodi hominum & animalium perfectorum apparatus corpora, quin à veris plurimū distent; nec difficulter ad eō, præsertim accuratori tactus experimento discernantur. Colligitur ex S. Th. 1. p. q. 51. art. 3. ad 2. & tradūt communiter Doctores locis citatis, speciatim Valquez cit. disp. 184. c. 2. & Suarez cit. lib. 4. c. 35. n. 10. & optime Caietanus 2. 2. q. 95. art. 3. ubi speciatim de demonibus loquens, his verbis rem explicat: *Frequenter accidit, inquit, ut cum demones in assumptis corporibus humanis apparent vigilantibus, conuersenter cum eis familiariter, colloquentes & concumbentes; quandoque etiam munera vera offerentes eisdem. Non enim habent veras carnes, & vera ossa, (nisi forte aliunde ascita, ut dictum) nec membra; sed carnis & membrorum similitudinem, non solum visibilem, sed palpabilem & solidam, ita ut sentiantur tanquam humana persona, ut à multis fide dignis, ex propria experientia narrantibus audiui. In duobus tamen deficere ab humanis percepi corporibus. Primo in tem-*

peramento carnis. Nam confessus est ipse mendacij pater, cum eius caro, quasi glacialis, molesta esset tactui humana carnis, se non posse melius facere. Non potest enim sic commiscere naturalia, absque vera generatione hominis, ut carnem humanam efficiat. Et simili ratione non potest semē humanū efficere, propter perfectionem horū, & similibus effectuum, requirentium propria naturalia actiua perfecta. Et ex hoc patet, quod verissimum est, quod Christus post resurrectionem suam dicit, *Palpate & videte, quia spiritus seu demonium carnem & ossa non habet. Ioann. 20. & Luc. ultimo. secundo (deficit corpus à demone assumptum) in delectatione tactus & concubitus. Est enim tanto personarum humanarum commixtio naturalis delectabilior, quanto verum excedit verisimili. Ita Caietanus.*

Et ratio est; quia ars perfectè naturam exprimere non potest, præsertim quoad eiusmodi effectus tam perfectos, & miram contemperationem partium corporis viuentis, non solum quoad qualitates primas, sed etiam secundas, ut densitatem, raritatem, duritiem, mollitiem, læuitatem, asperitatem, colorem, odorem, &c.

Taceo, quod ut ex Alexandro ab Alexandris lib. 4. genial. capit. 19 Rhodigino libro 16. lect. antiq. & Remigio libro 1. demonolat. docent Binsfeldius de Confess. malef. pralud. 12. Deltius libro secundo, quæstion. 28. sect. 3. & Suarez citat. libro 4. cap. 35. plerumque effigiē humani corporis à diabolo assumptam, parte aliqua apparere mancā,

1 z aut

aut monstrosam, insigniterue horridam, vocemque stridulam, obscurā, confusamque; velut è dolio fractaue olla prodeantem.

21

Affertio VI. Angeli per assumpta corpora non exercent vllas veras actiones vitales & animasticas: adeoq; proprie nec comedunt, nec generāt, nec loquuntur, nec ambulant; etsi opera vitalibus his actionibus similia exercent. Ita S. Thomas 1. p. q. 51. a. 3. corp & ad 2. 3. 4. 5. 6. Caietan^o. Molina, & omnes Commentatores *ibidem*; itē Vasquez *disput.* 186. cap. 2. & Suarez *cit. lib.* 4. capit. 38. Et prima pars est communis Doctorum in 2. *distinct.* 8. *Ratio est.* Quia ad operationem vitalem, quæ per corpus exercetur (de qua solum in præsentī sermo est) requiritur, vt sit à principio vitali intrinsecō & substantialiter coniuncto ipsi corpori, per quod eiusmodi operationes exercentur: quod in præsentī non fit, quia Angelus non est substantialiter coniunctus corpori; nec corpus ipsum, cum sit expers vitæ, habet vllam potentiam vitalem, nec vllas actiones, quæ recipiantur in subiecto vivente à quo procedant.

Secundæ parti contradicunt quidem nonnulli Doctores, saltem quo ad modum loquēdi. Etenim Alensis 2. p. q. 35. memb. 2. Scotus in 2. *dist.* 8. q. vn. & ferè Gabriel *question.* 1. art. 3. dubit. 2. docent, Angelum in assumpto corpore verè posse comedere; sed cum S. Thoma verius negant Bonaventura, Richardus, & alij Doctores cōmuniter in 2. *dist.* 8. & Scotus ipse in 4. *dist.*

45. q. vn. art. 5. & Clitonæus in Damasc. lib. 2. c. 3. E diuerso Bonaventura, in 2. *dist.* 8. part. 1. art. 3. q. 2. Angelis tribuit verum motum progressiuum & ambulationis, quod cum S. Thoma verius negant Scotus in 2. *cit. dist.* 8. adeo, vt etiā secunda illa pars sit cōmuniō inter Scholasticos; quamuis vt notavit Gregorius de Valentia ad 1. p. S. Th. *disp.* 4. q. 2. pun. 3. hæc ferè tantum sit quæstio nominis, de qua nō magno opere etiam disputandum censuit Augustinus lib. 15. de civit. cap. 22.

Ratio est. Quia comedere, generare, loqui, ambulare, seu motu progressiuo moveri, proprie nō significāt meram actionem transeuntem, secundū se & materialiter acceptā, vt est V. G. sumptio & traiectio cibi, productio qualiscunque substantiæ viuēris, formatio alicuius soni in aere, motus localis; sed significāt has actiones cum modo vitali, atq; adeo vt procedūt à principio vitali intrinsecō & substantialiter coniuncto; quod in Angelis deest, vt dictū. Alioquin enim etiam vētus, dum casu format sonū articulare in aere, loqui diceretur: & ignis aut mare comedere cibum, quem ad interiora recipit, & transmittit, &c.

Ex quibus facile patet tertia pars assertionis. Quia vt iuxta S. Thomam *loc. cit.* recte notarunt Vasquez & Suarez *locis citatis*, duo sunt genera actionū vitalium: vnum earum, quæ etiam secundum se & substantiam suam non possunt esse nisi à principio vitali, vt sunt operationes sensuum: alia, quæ secundum substantiam ipsam, seu

gugad

quoad suum terminum materialiter spectatum, non sunt vitales, nec ad eo requirunt principium vitale; sed solum sunt vitales quasi quoad modum seu specificam rationem, ut sunt illæ, quas diximus; nimirum locutio, deambulatio, manducatio, itemque ritus, fletus, & fere generatio. Prioribus non possunt Angeli similes actiones producere; quia cum etiam quoad substantiam sint vitales, nulla actio non vitalis potest illis proprie esse similis. At vero actionibus posterioris generis, possunt Angeli interueniente motu locali similes actiones producere; ut allisione aeris ad corpus, certo modo conformatum, vocem locutioni similem producere; item in assumpto corpore, motu illo pedum similitudo, motum animalis progressionis & ambulationi similem conformare; cibum quoque factitio ore sumere, ac mastigare, & quasi per fauces in viscera, seu interiora corporis assumpti trajicere; multo etiam artificiosius omnia hæc representando, quam olim caput Buconis loquelam, aut Architectæ columba volatum representauit; cum tamen interim in his nec sit vera locutio, nec vera ambulatio, nec vera manducatio, ut dictum, &c.

Paulo diuersa est ratio generationis animasticæ: cuius terminum etiam secundum se & materialiter spectatum, cum Angeli proprie ac per se efficere non possint, sed solum per accidens, applicando actiua passiuis, idcirco nec ipsi proprie apper se

exercere possunt actum generationis, aut generationi reipta similem: sed solum exterius per motum localem applicando actiua passiuis, nimirum semen à viro acceptum transfundendo in matricem mulieris, causa esse per accidens generationis; ita quidem, ut etiam inde proles generetur, quæ tamen non propterea dæmonis, sed hominis qui semen emisit, & feminæ quæ recepit proles sit, ut post Augustinum lib. 15. de ciuit. cap. 23. & li. 3. de Trinit. cap. 8. recte S. Thomas cit. q. 41. a. 3. ad 6. Bonauentura, Scotus, Carthusianus, Gabriel in 2. dist. 8. Castro lib. 1. de iusta heret. purit. c. 16. Medina in 1. 2. q. 72. artic. 1. & Suarez cit. lib. 4. capit. 38. num. 10 & alii.

Atque hæc causa est, cur Angelus Tob. 12. v. 19 dixerit: *Videbar quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego cibi inuisibili & potu vtior.* Abraham autem Genes. 17. cum cibos offerret Angelis, eos Angelos esse necdum cognouerat: in quibus tamen Deum venerabatur, sicut soles Deum esse in Prophetis, ut post Augustinum l. 16. de ciuit. c. 29. dicit S. Thomas cit. artic. 3. ad 5. Alia ratio fuit Christi Domini, qui cum post resurrectionem cibum vitalibus organis, veraque actione vitali assumpserit, atque ad stomachum transmiserit, vere ac proprie comedit, tamen si eum non conuexerit, aut in suam substantiam conuerterit: quod ad propriam manducationem minimè requiritur, ut habet communis cum S. Thoma cit. a. 3. ad 5. & pluribus persequitur Suarez cit. l. 4. c. 38. n. 17. & 18.

26 Ex quibus fere etiam colligitur
 responsio ad difficultates & rationes
 dubitandi initio propositas. *Ad pri-*
mam. n. patet solutio ex assert. 4. & 5.

Ad 2. de Magis Aegyptiacis respō-
deo, eos non potuisse ope dæmonis
efficere sciniphes, siue defectu dis-
positionum naturalium, siue potius
Deo impediēte. In quem sensum
Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. nono ait:
Neque enim occurrit alia ratio, cur non po-
tuerint facere minutissimas muscas, qui va-
nas serpentesque fecerunt, nisi quia maior
aderat dominatio prohibendi per Spiritum
sanctum, quod etiam ipsi magi confessi sunt,
dicentes, Dignus Dei est hic.

27 *Ad 3. ex comparatione agentium*
naturalium petitum, Respondetur, An-
gelos ad hæc corpora effigianda
multo maiori facultate pollere,
quam vlla alia agentia naturalia vel
artificiosa; ob vniū singularem moti-
uam, & penitissimam cognitionem
rerum naturalium, vt dictum assert.
quarta & 5.

Ad 4. patet ex assert. 5. responsio,
 Siquidem tactus experimento mo-
 raliū certum & euidentē esse pote-
 rat, corpus Christi rediūū, verum &
 naturale corpus esse, vt recte etiam
 post Caietanum 2. 2. q. 95. artic. 3. Val-
 quez citat. disp. 184. cap. 2. num. 12. &
 Suarez cit. lib. 4. cap. 35. num. 11. & 12.

28 *Ad 5. Respondeo, solum quidem per*
se etiam non fuisse sufficiens signum
veri ac naturalis corporis; sed alijs
tamen signis additum merito augere
poterat eiusdem rediūū fidem. In
quem forte sensum etiam Sanctus

Thomas 3. part. quest. 55. articulo sexto
 docet, singula illa argumenta resur-
 rectionis per se non fuisse sufficien-
 tia, bene tamen coniuncta cum testi-
 monijs Prophetarum. Quanquam
 aliud est resurrectio, aliud absoluta
 præsentia veri & vitiū corporis. &c.
 Sed de hac re suo loco plura.

QVÆSTIO VI.

An & qua ratione Angeli generalem ordi-
nem & statum huius mundi immutent,
causarumque naturalium efficientiam
suspendere vel impedire
possint.

S. Thomas 1. p. q. 110. a. 1. & 2.

NON agit quidem hac de re San-
 ctus Thomas ex instituto his lo-
 cis; at quia tamen ad multa expli-
 canda necessaria est, quæ diabolus
 per striges aut magos factitate vide-
 tur faciendo V. G. vt magi reddantur inui-
 sibles, vt ignis subiectum stramen non com-
 burat. &c. opera præteritum est eam bre-
 uiter explicare.

Assertio I. Non potest Angelus sub-
 stantialem statum huius vniuersi de-
 struere aut vniuersalem seu essentia-
 lem rerum naturalium ordinem im-
 mutare: quare nec potest vacuum,
 aut penetrationem corporum effi-
 cere; nec cælum aut stellam aliquam
 ad terram detrahere; nec terram v-
 niuersam ad cælum attollere, aut
 suo loco dimouere; nec vniuersalem
 elementorum situm pervertere; aut
 integrum aliquod elementum de-
 struere;

struere: nec solis astrorumue cursum turbare; nec lumen præsentis solis sine medio intercipere; nec influxû cæli impedire: nec intrinsecas & naturales rei proprietates tollere: adæoque nec naturales causarum naturalium actiones, positis omnibus ad agendum requisitis, impedire: solus Deus negato concursu necessario suspendere eas potest. Ita supponunt passim Theologi, vbi de his rebus agunt: in primis Sanctus Thomas 3. p. quæstion. 13. articulo secundo, vbi etiam animæ Christi talem potestatem negat, secundum propriam naturam & virtutem, siue naturalem, siue gratuitam. Et 1. p. qu. 1. o. art. 2. negat materiam corporalem obedire Angelo ad nutum. Quibus locis idem docent Theologi, speciatim Suarez ibidem & metaph. disputat. 19. sect. 1. nu. 14. & disput. 43. sect. 4. & cit. lib. 4. cap. 27. num. 6. vbi ait; Cum ordo vniuersi certis Dei legibus definitus sit, Angelus simpliciter vniuersi ordinem inuertere non valet. Eandem doctrinam habent Guilielmus Parisiensis in 2. part. de vniuerso, Albertinus tom. 1. quæst. 1. Coroll. 2. & Delrius lib. 1. & 2. disquisit.

In eundem sensum Augustinus libro tertio, de Trinit. cap. 7. & 8. ait: Non est putandum, istis transgressoribus Angelis, ad nutum seruire hanc visibilibus rerum materiam, sed Deo potius, à quo hæc potestas datur, quantum in sublimi & spiritali sede incommutabilis iudicat. Et cap. 9. Aliud est, inquit, ex infimo ac summo causarum ordine condere atque administrare creaturam, quod qui facit, solus creator est Deus.

Ratio assertiois est. Quia quædam ex his superant naturalem virtutem omnis agentis creati: quædam etfi forte non superent: tamen iuxta constitutam legem & ordinationem Dei, de statu vniuersi huius conseruando vsque ad finem mundi, iuxta promissum illud factum ad Noe Genes. 8. vers. 22. & cap. 9. vers. 11. & decimo tertio. Angelis non permittuntur: vt Verbi Gratia sistere cælum, aut cursum solis, vel astrorum perturbare: quare etiam cælos mouere dicuntur per modum naturæ. Et conuenientissimum erat vt status & ordo vniuersalis mundi soli auctori Deo subiaceret: sicut vniuersalis regni status à solo Rege dependet, qui solus etiam vniuersales regni leges figit & refigit.

Quamquam idem Augustinus ibidem inferius sentiat, difficillimum esse, particulatim definire, quid Angeli per naturam possint, & Deo prohibente non possint. Ait enim: Quid autem possint per naturam, nec possint per prohibitionem, & quid per ipsius naturæ suæ conditionem facere non sinantur, homini explorare difficile est, imo vero impossibile, nisi per illud donum Dei, quod Apostolus commemorat dicens: Alij diiudicatio spirituum, Nouimus enim hominem posse ambulare, & nequaquam hoc posse, si non permittatur: volare autem non posse, etiamsi permittatur. Sic & illi Angeli quædam possunt facere, si permittantur ab Angelis potentioribus ex imperio DEI; quædam vero non possunt, etiamsi ab eis permittantur: quia ille non permittit, à quo illis est talis naturæ modus.

modus, qui etiam per Angelos suos & illa plerunque non permittit, qua concessit, ut possint. Ita Augustinus.

5 Nihilominus, quia Angeli ad extra nihil possunt efficere, nisi motum aut quod ex motu naturaliter sequitur, ut superius dictum, facile est intelligere, ab ijs naturaliter effici non posse penetrationem eorum, nec vacuum: præsertim quando hæc vniuersalis natura rerum respicit: cui Angelus minime dominatur: ut neque influxum cæli, aut actionem causarum naturalium, omnibus ad agendum positis, impedire. E contrario, quia Angeli naturaliter, & quantum est ex intrinseco operationis modo, libere cælum mouent: neque natura sua ad tantam præcite velocitatem, aut hanc vel illam rationem motus, determinati sunt, utique possent sua natura & naturalibus viribus cælum aliter mouere, aut omnino sistere, si diuina lex & ordinatio non obstaret: quæ etiam communiter prohibet alia multo minora, ne ab Angelis effici possint. Possent enim Angeli, ut recte ait Suarez *hic loc. cit.* si nudam facultatem naturalem spectes, animalia occidere, arbores eradicare, montes transferre, & similia, quæ per violentum localem motum fieri possunt: sed moraliter ac Deo permittente non possunt: & boni non volunt, nec velle possunt: mali etiam si velint, non valent.

6 *Affertio II. Potest quidem Angelus naturaliter sensuum etiam externorum sensationem varie impedire, ip-*

solque sensus iudificare: at vero ut potentia videndi simul cum organo non læsa aut turbata, siue distracta, obiectum visibile debito modo præfens, nulloque tegumento cooperatum, clara cæteroqui luce videri non possit, nulla vi naturali efficere potest. Ita communis Doctorum. Et priorem partem tradit Sanctus Thomas *questione 6. de potentia articulo 5. ad 6. & quest. 16. de malo articulo nono ad 2. & in 2. distin. 8. qu. vn. art. 5. ad 4. Alensis part. 2. qu. 43. mem. 3. Gabriel & alij Doctores in 2. dist. 8. Caietanus 2. 2. qu. 95. articulo 3. Gregorius de Valentia de Angel. disp. 4. qu. 2. pun. 2. Post Augustin, 18 de ciuit. cap. 18.*

7 *Ratio est. Quia cum ad sensationem, præter animam ipsam, & potentiam innatam, requirantur etiam tum per modum principij, organum sanum, item obiectum, ac species: tum per modum conditionis necessaria, debita approximatō obiecti, item medium certo modo dispositum, & ne animæ attentio tota in alias res sit distracta & abrepta: hinc fit, ut Angelus varijs modis sensum iudicare, aut sensationem impedire possit: 1. Ex parte organi: tum replendo illud humore aliquo & rheumate: tum figuram organi, præcipue oculorum, quadam compressione aut distractione immutando: tum spirituum influxum, sine quibus non fit sensitio tantisper inhibendo. Quæ ratione in deliquio animæ, homo etiam apertis sensibus nihil sentit, & in cataractis facile alij alijque sensus quasi obstru-*

obstruuntur & obtunduntur. 2. Ex parte obiecti, subito vel formando, aut adducendo, vel remouendo, aut dissoluendo, aut immutando, & aliter atque aliter conformando obiectum, vt *dub. preced. dictum* 3. Ex parte speciei, aut interposito obstaculo impediendo propagationem eius usque ad oculum, siue sensum; aut respectu sensus interni, spiritus vitales, qui sunt vehicula siue receptacula specierum, varie commouendo, retrahendo, agitando, conturbando, vt dictum. Atque ad hunc modum nonnulli putant, aorasm Sodomæorum factam fuisse spirituum animalium repressione. 4. ex parte approximationis, remouendo, vel post tergum reijciendo obiectum, vt dictum. 5. Ex parte medij interposito obstaculo tegendo, vel occultando obiectum; item colorando, vel condensando, aut in figuram certam, concuam, aut connexam, regularem vel irregularem conformando, partem aliquam medij; ita vt quemadmodum per specula seu vitra colorata, aut aliter & aliter configurata, obiectum aliter & aliter, maius vel minus; rectum vel distortum representatur, vti in specillis quotidie videre est; ita etiam per similem conformationem medij, seu partis medij aliter & aliter visus afficiatur. *Sicut*, inquit Sanctus Thomas *cit. 2. sent. distin. 8. ad vaporacionem cuiusdam summi trabes domus videntur serpentes*, &c. 6. Ex parte attentionis, commouendo phantasmata, & distrahendo

mentem, vt alij, non presentibus rebus & obiectis animi attentio applicetur.

Addit Sanctus Thomas *cit. distin. 8. question. vii. articulo 5. ad 4.* alium modum ludificandi sensum externum, cum ait: *Fieri potest, vt species, que sunt in imaginatione seruata, operatione demonum, ad organa sensuum fluant, sicut contingit in somno; & ideo quando contingunt illa species organa sensus exteriora, videntur, ac si essent res presentes extra, & actu sentirentur.* Quod etiam tradit & sequitur Gregorius de Valentia *citata disputatione quarta, questione secunda, pun. 2. vt dictum dubitat. precedent.* Sed hoc difficile est: non solum quia sic demon sensationem in externo sensu efficere posset, sine vlllo obiecto; sed etiam quia species, quibus mouetur sensus externus, non sunt phantasmata, sed species sensibiles ab obiecto immediate producta, & dependentes. Quod si solum de visione phantastica loquitur S. Thomas, quid ad eam conferre potest transmissio specierum ad organa sensus externi?

Atque ex his sequitur secunda pars assertionis: Nam si remoto omni obstaculo, tam ex parte potentia, & organi, quam medij, aliarumque conditionum, obiectum presentis & illuminatum videri non posset, id vel fieret, impedita specierum visibilium productione, seu propagatione usque ad oculum, aut positis etiam omnibus ad videndum requisitis ipsa per se facul-

cultate videndi, ab eliciendo visionis actu impedita: at neutrum est possibile, ex prima assertione; quia diabolus non potest causatum naturalium actiones, positis omnibus ad agendum requisitis impedire, ut dictum.

Reddere igitur hominem ἀόρατον & inuisibilem diabolus duntaxat potest, sublato aliquo ad eum videndum principio, aut dispositione, vel conditione, siue ex parte obiecti, siue medij, aut ipsius potentiae seu organi requisita: nimirum aut subita ipsius hominis in alium locum distantem occultamue translatione, seipsum subinde interim, cum opus videtur, hominis absentis, somnioque forte delusi, loco, per aliquam externam operationem praesentem substituendo; aut nubis seu aerei cuiusdam operimenti, alteriusue corporis, ad res caeteras praesentes bene accommodati obiectu; aut potentiae visus seu organi reali physicaeque alteratione: siue quia crasso fumo ac fuligine interius excitata, oculi a visione impediuntur: siue quia spiritus animales ad visionem requisiti ita suo loco mouentur, ut visioni subseruire non possint: siue quia ipsum organum humore crasso repletum, aut pellicula inductum, seu alias deprauatum, species apte recipere, vel ad locum visionis transmittere non potest.

37 *Assertio III.* Non potest quidem diabolus facere, ut ignis stramen debite approximatum & dispositum, adeoque omnibus ad agendum

requisitis positus, non comburatur; at tamen ut exterius videatur ab igne non comburi, quamuis debite approximatum, facere potest; sicut & humanum aut animalis corpus intrinsece incorruptibile seu inuulnerabile reddere non potest, sed solum extrinsece reprimendo seu cohibendo vim globi, seu ferri in corpus impacti, vel adacti. Haec assertio quo ad partem negatiuam sequitur ex prima assertione; & est ex mente Doctorum, quos citauimus: quia nec impedire actionem naturalem, omnibus ad agendum praerequisitis potest: neque naturales, & intrinsecas rerum proprietates tollere vel immutare. Pars autem affirmatiua eiusdem assertionis patet experientia magorum, quibus cum daemone pactum intercedit.

Fieri autem potest, ut stramen videatur ab igne non comburi: siue delusione sensus externi, per fatui alicuius fictiq; ignis aut straminis representationem: siue quia inter ignem & stramen, ferrum aut lapis artificiose interpositus est: siue etiam quia stramen liquore igni resistente imbutum est, uti fieri posse tradit Fallopius. Atque in hunc modum intelligi & explicari debet, quod de Zingaris (superstitiosa illa & vaga gente) iactari ab imperita plebe solet, eos in stramine igne accedere posse: ita ut stramen interim non comburatur. Nam subtractione virtutis seu influxus naturalis ignem ab actione naturali cohibere solus Deus potest, qui tres pu-

eros in camino ignis illasos conseruauit.

73 Eodem modo potest demon vim vel impetum globi aut ferri subito inhibere & retardare, ne corpori vulnus vitium aut lationem inferat: quia hoc solum est impetum, & motum localem rerum naturalium sistere & inhibere: quod potest quisquis mouendi vim & impetum fortiore habet, quam sit in re mobili: cum sit eiusdem rationis & virtutis mouere aliquid, & motum seu impetum aliunde impressum cohibere, vt superius suo loco dictum.

74 Qua quidem in re est aliquod discrimen inter vim motiuam rerum naturalium, ipsumque motum vnde cunq; tandem rei impressum, & inter alias agentium naturalium virtutes actiuas earumque actiones. Quia enim Angelus ad extra directe & per se producere nihil potest, praterquam motum vel impetum ad mouendum, idcirco potest ipse quidem per se ipsum immediate etiam sine alia mutatione interueniente, conatum seu applicationem causae naturalis ad se vel aliam rem mouendam retundere, & quoad effectum irritam reddere: sicut & motum in medio cursu suo arbitrato intercipere: at vero ceteras virtutes ad agendum, earumque naturales actiones & effectus impedire non potest, nisi vel interposito causa secundae contrariae seu resistetis: aut facta alia mutatione, siue ex parte agentis, siue passiuae, aut medij, seu debita approximationis: quod face-

re demon aliquando potest per motum localem, aliquando non nisi per applicationem aliorum agentium naturalium, iuxta variam & peculiarem vniuersalemque agentis, seu actionis naturalis & praesentium circumstantiarum rationem.

Ex quibus deuique colligitur, motum localem quidem ignis dationem suo arbitrato per se immediate inhibere & intercipere posse: calefactionem ignis in subiecto apto & approximated per se immediate cohibere aut interrompere non posse, nisi aliqua alia mutatione interueniente, vt dictum. Quae ratio etiam in homine longum somnum, aut inedia causate potest. An vero demon suo arbitrato, siue per se, siue per striges, hominibus nocere possit, dicitur disput. huius de Angelis, q. 6. dubio ultimo, in quo etiam cetera tum ad bonum, tum ad mali Angeli functiones & studia erga homines spectantia declarabuntur.

QVÆSTIO VII.

De prauis demonum studiis & infestationibus, ad homines seducendos & perdendos: Speciatim an demones absque speciali permissione Dei, siue per se, siue per striges, maleficosque homines, nocere hominibus possint.

S. Thomas, 1. p. q. 64. a. 4. & q. 114.

DE hac re solam generatim & breuiter agit Sanctus Thomas qu. 64. a. 4. ex instrituto vero & particula-

culatim quæst. 114. Nos supponimus id velati principium, quod alibi docuimus; dæmones quosdam ex diuinæ prouidentie dispositione in hoc mundo inter homines degere, partim vt dum Deo permittente, ijs tentandis & exercendis operam ponunt, bonum eorundem, Deiq; gloriam vel inuiti, & quasi præter intentionem procurent & promoueant, vt pluribus differit Chrysostomus *homil. 1. ad populum* & prosequitur *Barraeus lib. 2. concord. c. 8. & seq.* partim etiam vt velati ministri diuinæ iustitiæ, homines ob sua peccata castigent & puniant; quod Deo etiam nonnunquam præcipiente & directe volente facere possunt, in ijs pœnis exequendis, quæ per se culpa vacant vt bene declarat *Suarez hic l. 8. c. 20. n. 7. & 8.* Vnde *Beda l. var. q. 9. 9. Quoties, inquit, Deus quocumque flagello huic mundo irascitur, ad ministerium vindictæ Angeli (mali) mittantur: qui tamen diuinæ potestate coercentur, ne tantum nocent, quantum cupiunt.* Hoc principio posito, rem hanc omnem aliquot quæstiunculæ breuiter explicabimus.

2 *Primo igitur quæritur, vtum omnes dæmones promiscue, ad tentandos homines in hac vita incumbant.* Respondeo breuiter immediate ac per se ipsos non tentare, nisi eos, qui in terra seu aere inter homines degunt: quod quidem contingit non omnibus simul, nec determinare ac perpetuo certis quibusdam, sed alternatis quasi vicibus. modo his, modo alijs; hoc solum ex-

cepto, quod supremus Lucifer in inferno vsque ad tempora Antichristi alligatus creditur, iuxta *Apoal. 20.* At vero mediate & consilio atque hortatione credibile est, omnes pariter ad seducendos homines operam conferre: cum id & facile possint, & ob summum, quo erga homines feruntur, odium & inuidiam, vtique etiam velint.

Secundo quæritur, *vtum inter dæmones, quoad homines tentandos, sit aliqua subordinatio, ita vt alij aliorum iussu & auctoritate hac in re duantur?* Respondeo cum *S. Thoma q. 109. a. 2. Guilielmo Parisiensi 2 part. de vniuers. p. 2. cap. 14. 15. 16. & Magistro, & communi Doctorum in 2. d. 6. sententia, quam bene explicant Gregorius de Valentia disp. 8. q. 4. pun. 3. & Suarez de Angel. l. 8. c. 21.* esse plane inter dæmones aliquam prælationem, fundatam quidem in ipsa eorundem natura, prout alij alijs secundum speciem sunt superiores: sed quæ tamen tum ex voluntario eorundem consensu, tum etiam ex ipsa ordinatione diuinæ prouidentie ac sapientie, partim id permittentis, partim etiam ad bonum finem ordinantis ac dirigentis eam subordinationem, compleatur & perficiatur. Hoc significatur à Christo, *Luc. 11. v. 17. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, &c. Et si Sathanas &c.* Et ab Apostolo *Ephes. 6. v. 12. inter dæmones referuntur principatus & potestates quibus 1. Cor. 15. v. 24. adduntur virtutes, vbi dicitur: Deinde finis, cum tradiderit regnū Deo & Patri, cū*

evacuaverit omnem principatum, & potestatem, & virtutem, ubi glossa ordinaria: *Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis præstant, demones demonibus, homines hominibus ad utilitatem viventium, vel ad deceptionem, sed hominibus collectis, iam omnium prælatio cessabit, quia necessaria non erit.* Et Augustinus l. 83. q. 69. ait: *Evacuando omnem principatum & potestatem, manifestari & omnibus notum fieri, nullum principum vel potestatum, siue celestium, siue terrestrium, per se habuisse aliquid principatus vel potestatis, sed ab illo, ex quo omnia, non solum ut sint, verum etiam ut ordinata sint.* Et ratio est. Quia prælatio inter naturas specie distinctas, & ex se invicem sua natura pèdere aptas, fundatur in ipsa præstantia naturæ, secundum quam inferior à superiori dependet; hæc autem diversitas naturarum convenit Angelis, tam bonis, quam malis, ut dictum *questio. 1. dub. 1.* Ergo. Quia ratione etiam S. Thomas *loc. cit.* sentire videtur, ex ipsa quoque præcise natura rei, atq; in omni statu, Angelos inferiores fuisse superioribus subiectos: quod tamen negat Suarez *cit. capit. 21. à n. 14.*

Sane quia Angeli mali ab initio motioni Luciferi se peccando submiserunt, tum etiam ut post lapsum eorum regnum in ordine ad seducendos homines stabile esset, valde credibile est, inferiores etiam voluntarie consensisse in prælatione superiorum; etsi nec dubium, quin in ipsa executione, pro libertate arbitrij sui, sæpè etiam reluctentur, ut recte Valentia *loc. cit.* præterquam quod di-

vine providentiæ ordō ad bonum finem hæc omnia ordinantis non permittit, ut suo arbitratu singuli ad hæc studia ferantur: etsi quidem positive etiam non velit aut intendat; ut inferiores superioribus in pravis eiusmodi studijs, & procurationibus obtemperant; quia malum velle non potest.

Sed nec Deus ipse, ob eadem causam, positive inter demones ministeria nocendi distribuit, ut significat Bonaventura in 2. *distinct. 6. quest. ultim.* sed potius Lucifer, ut cum S. Thoma *questio. 114. artic. 1.* & Guilielmo Parisiensi recte Suarez *cit. capit. 21. à numero 25.* Quæ autem præterea in particulari à nonnullis circa hanc prælationem referuntur, tum à Guilielmo Parisiensi *loco citato capit. 5. 8. & sequent.* tum ab alijs, incerta sunt, ut post Binsfeldium *libro 6. de maleficijs prælud. 10.* recte notavit Suarez *cit. capit. 21. numero 21.* Quomodo autem superiores demones etiam possint inferiores violenter loco movere, vel sistere, etsi directe eos ad aliquid agendū cogere non possint, patet ex *qu. 5. dub. 2. disp. 5.*

Tertio quaeritur, *an demones ab exordio mundi, & nunc etiam cunctos homines ex aquo infestent.* Respondeo, sine permissione Dei, demones nihil in hac re facere posse, ut inferius dicitur; & verò hac permissione non exclusa, iuxta SS. Patrum & Scripturæ doctrinam, discrimen est inter varios status seu ætates mundi. Nam *in statu innocentia non permittitur est demon*

ita tentare hominem, sicut post peccatum: illic enim solum exterius suadendo tentant; postea vero etiam interius alliciendo seu inclinando, ut dicitur.

6 *Secundo* post peccatum usque ad Christum multo infestius tentare ac persequi homines permissus est, quam post aduentum Christi: hinc enim passim idolorum responsa cessabant; nec tam frequentes, ac prodigiosa elementorum perturbaciones à demonibus excitari poterunt, præsertim ubi crucis Christi trophæum erectum, aliaque fidei nostræ symbola in usu essent. Quo tempore etiam usque ad persecutionem Antichristi, Lucifer in inferno alligatus creditur. *Apocalyp. 20. versic. 2.*

7 *Tertio* inter ipsos etiam homines hoc tempore discrimen est, quia baptizatos vniuersim & à toto genere minus permittitur infestare, præsertim externis & violentis machinationibus, quam infideles non baptizatos; uti etiã è terris Ethnicorū ac gentiliū, nēpè Indiæ tã Orientalis, quã Occidentalis, multo horribiliora diabolicæ virtutis ac potentia documenta ad nos scripta transmittuntur, quam in terris Christianorum audiuntur. Ut cum illic demones visibiliter ac familiariter palam inter homines versantur, docent, monent, puniunt &c. cum supra fidem prodigiosas sæpe tempestates eicient, aliaque eis nocumenta inferant; quorum etiã nonnunquam

etiam vicini, seu permixti inter Ethnicos Christiani participes fiant, credibile tamen est, ea non nisi ob Atheismi seu gentiliti impietatem, communiter ijs locis adeo inolitam, à DEO permitti. Idem ferè seruatà proportione dici potest de fidelibus iustis, si cum peccatoribus conferantur.

8 *Quarto* discrimen est inter tempora postrema, seu extremo iudicio vicina; & anteriora. Nam sub tempore persecutionis Antichristi, rursum soluetur Lucifer, maioriq̃ tyrannide sauire permittetur, ut colligitur ex *Apocalyp. 20. versic. 3. 7. & 9.* De qua passim agunt SS. Patres, speciatim Cyprianus *libr. 7. epistol. 4. seu epistol. 77.* Lactantius *libr. 2. Instit. capit. 15.* Athanasius *in orat. cont. gentes,* Chrysostomus *homil. 1. ad populum,* Gregorius Nazianzenus *orat. de nativ. Christ.* Augustinus *20. de ciuit. capit. 7. & serm. 197. de temp. & Gregorius libr. 32. Moral. cap. 12.* ubi tempore gratia dæmonem dicit esse ligatum, quia potentia diuina dispositionis astringitur, ne in quantum nocere valet, effranchetur.

9 Interim re *De Suarez citat. capit. 18. numero 17.* annotat, eam dæmonis potentiam non semper limitari à Deo, pro ratione, aut certa conditione, seu statu personæ, vel Ecclesiæ: sed sæpè Deum, pro solo suæ voluntatis consilio, ac libera electione, hunc grauius, illum leuius; hunc frequentius, illum rarius; vel in hac, vel in illa materia tentari permittere

mittere; ac vniuersim aliter electo-
rum tentationes moderari, quam
cæterorum. Quia in hoc nulli facit
iniuriam, & cui vult, facit maiorem
gratiam.

10 Quarto quaeritur, qua ratione vni-
uersim demon homines infestet? Respon-
deo hæc iuxta Sanct. Thomam qua-
sion. 1. artic. 1. 2. 4. & quasion. 114.
artic. 4. & 1. 2. quasion. 8. artic. 1. & 2.
generatim hoc enim facere duobus
modis; primo exterius, & per effecta
externa affligendo, siue tentando; siue
interim simul visibilis ipse in assump-
to corpore appareat; siue non; iuxta
ea, quæ de hac re generatim alio loco
docuimus. Secundo interius allicien-
do; non quidem directè & immédia-
tè inelinando voluntatem; hoc
enim Dei proprium est; sed prauas
suggestiones seu cogitationes, phan-
tasmata seu humorum commo-
tione, ingerendo. Quia vt ex com-
muni bene docet Suarez cit. libro 8. ca.
18. numer. 8. diabolus non aliter ten-
tat hominem, quam immitendo pra-
uas cogitationes, vel interius phan-
tasmata (motis spiritibus animali-
bus, quæ sunt quasi vehicula phan-
tasmatum) aut etiam ipsum corpus
humoresque commutando, vel ex-
terius obiecta sensibilia incitantia
ad malum offerendo, vel etiam ali-
quando exterius sub diuersis figuris
apparendo, & loquendo; adde, vel
varijs effectibus, quos ipse per se,
aut per causas secundas producere
potest, hominem cruciando, vt fuse
persequitur Cassianus collat. 7. à ca. 9.

vsque ad 16. In qua re tamen omni,
Benedictus Deus non patitur nos tentari su-
pra id, quod possumus, sed facit cum tenta-
tione prouentum. 1. Cor. 7. v. 13.

Quinto quaeritur, an diuersi da-
mones sub diuersis ducibus destinati sint,
qui ad diuersa vitia ex instituto impellant,
eorumque progationem promoueant. Affir-
mant Origenes homil. 11. in Io. ue, Hie-
ronymus in abacuc. 3. & Ephes. 6. Cas-
sianus collat. 7. capit. 17. Magister in 2.
distinct. 6. & Guilielmus Parisiensis
loc. citat. alijque apud Binsfeldium
cit. pre. lud. 10. Nec est incredibile;
sed incertum, vt bene Suarez citat.
libro 8. capit. 21. numero 28. Sicut e-
nim idem bonus Angelus ad cuius-
que virtutis honestatem promouet,
ita verosimile est, ad quodlibet vi-
tium pro re nata impellere ex da-
monibus quemlibet, vt docet etiam
Gregorius libr. 32. moral. cap. vltim. Ex
quamuis in scriptura quidam dica-
tur spiritus mendax 3. Reg. 22. alius spi-
ritus fornicationis Osee 4. spiritus sedu-
ctores 1. Timoth. 4. non est tamen
necesse; vt hi spiritus intelligantur
ex parte subiecti seu personæ esse di-
uerfi.

Sexto quaeritur, an demon victus in
oppugnatione hominis, saltem ad tem-
pus recedat, hominemque dimittat, sta-
tim enim ad inferos detrudi, verosimile non
est. Respondeo iuxta communem
affirmatiue. Ita tradunt Sanct. Tho-
mas 1. p. quasion. 114. artic. . Aegi-
dius, Richardus, Durandus & alij
in 2. distinct. 6. & colligitur ex Luc. 4.
vers. 13. Et consummata omni tentatione,
diabo-

11

12

diabolus recessit ab vlllo, vsque ad tempus. Et Iacob 4. v. 7. Resistite diabolo, & fugiet à vobis.

Verum hoc intelligendum moraliter & ordinariè non post singulas partiales quasi tentationes, sed post totam aliquam machinationem, quæ pluribus sæpè insultibus constat, perfecte deuictam: puder enim tum quodammodo dæmonem amissæ victoriæ, sibi que à victore meruit: præterquam quod hoc benignitati diuinæ providentiæ admodum consentaneum est, vt victorem aliquantisper subleuet. Quod tamen non obstat, quo minus postea dæmon audacior insistat, iuxta Matth. 12. & Iob. capit. 1. & 2. & Gregorium lib. 10. epist. 38. & lib. 3. Moral. capit. 8. & lib. 32. capit. 16. & Cyprianum epist. 6. vbi ait: Fortiorem magis aggreditur, & acrior factus, hoc ipso, quod victus est, superantem superare conatur.

13 Septimo quæritur, an sicut de bonis Angelis à plerisque dicitur, ita etiam Deo permittente, & Lucifero disponente, ex malis Angelis, singulis hominibus à natiuitate, proprius adiunctus sit aduersarius & impugnator? Respondeo ex communi & valde probabili sententia Doctorum, affirmatiuè. Ita enim cum Magistro in 2. distinct. 6. communiter tradunt alij Scholastici; & docent Origenes homil. 35. in Luc. & 3. periarchoi cap. 2. Gregorius Nyssenus lib. de vita Moysis, Tertullianus lib. de anim. cap. 39. vbi multa Pamelius numer. 451. & plura Eugubinus lib. 8. de porrenni Philosophia, & probabile censent Grego-

rius de Valentia ad 1. p. S. Th. disp. 8. q. 2. punct. 4. Vasquez disputat. 245. capit. 1. ibidem Suarez cit. lib. 8. capit. 21. numer. 31.

Ratio est. Quia dæmon studio nocendi cupit ex aduerso, quoad potest, paria facere cum Deo; nec deest facultas: quia tamen non sit tanta multitudo dæmonum, quanta Angelorum, facile tamen credi potest, etiam ex infimo ordine tantum esse numerum dæmonum, quantus est omnium hominum simul viuentium; præterquam quod verisimile est, aliquando etiam fortasse ex superiori ordine ad idem officium aliquos destinari. Deus autem ob eandem causam hoc ipsum facile permittit, ob quam vniuersim homines à dæmonibus tentari permittit.

14 Octauo quæritur, vtum dæmones suo arbitrata, sine speciali permissione Dei possint homines tentare, eis que siue per se, siue per striges nocere? Respondetur in modum sequentem. I. sine permissione aliqua diuina nihil in hoc genere dæmones præstare possunt. Ita omnes; & tradunt passim SS. Patres, speciatim Cyprianus in exposit. orat. domin. Augustinus in Psalm. 61. & 100. Damascenus lib. 2. capit. 4. & Bernardus lib. ad sororem cap. 67. Ratio est. Quia nihil fit, nisi Deo vel faciente, vel permittente.

15 II. In consuetis tamen modis impugnandi non est opus speciali permissione Dei; tamen etiam in his subinde Deus per se, vel per Angelos eorum conatus impedit vel infringit.

fringit. Ratio est. Quia hæc potestas permissa intelligitur, sub generali permissione homines tentandi.

III. Specialia tamen nocumenta, siue in rebus externis, siue in personis, inferre hominibus per seiplos non possunt, neque extraordinarios & prodigiosos tentandi modos adhibere, absque speciali, in vnoquoque casu particulari, permissione Dei: Colligitur apertè ex scriptura, exemplo Iobi capit. 1. vers. 12. & capit. 2. vers. 6. & exemplo Achab lib. 3. Reg. ca. 22. vers. 22. item documento porcorum Matih. 8. vers. 39 idem docent Damascenus lib. 2. fid. cap. 4. Augustinus libr. 20. de ciuit. capit. 8. & in Psalm. 77. & ser. 193. de temp. & lib. 3. de Trinit. cap. 8. & 9. Ratio mox afferetur.

IV. Sed nec per striges aut maleficos, siue speciali, in vnoquoque casu particulari, permissione Dei, dæmones nocere hominibus possunt; sicubi striges non adhibeant res naturaliter homini nociuas. Colligitur ex iisdem scripturis, & testimonijs. Quocirca nec potest dæmon, suo arbitratu, tempestates ciere, etiamsi striges scopis adhibitis, ollaue malefica effusa, diaboli in eam rem opem inuocent; tamen facilius hoc casu permittat Deus, exoptatum à strige malum per dæmonem inferri; quia saltem aliqua ad eam rem hominis cooperatio accedit.

V. At verò quando striges à diabolo vnguentum venenosum seu naturaliter noxium acceperunt, tunc

sanè suo ipsæ arbitratu, nisi Deus speciatim conatus ob sistat, eo vti, cuiusq; vsu & applicatione, quibus volunt, nocere possunt. Ratio est, Quia Deus ligauit diaboli potestatem, ne per se, suoque arbitratu noceat, vt colligitur, ex Luc. 11. versu 22. & Apocalyp. 20. versu 2. nec vnquam generalem fecit ei potestatem, naturis rerum suo arbitratu vtendi, aut nocendi vti liberet. At verò hominibus, in hac vita, reliquit liberam potestatem, rebus naturalibus vtendi suo arbitratu, seu bene, seu male.

Atque ita quoque docet Trichemius lib. quæst. ad Maximil. 1. Imperatorem 9. 7. vbi inter cætera etiam recte cauet, ne maleficium nouo maleficio depelli à Magistratibus permittatur. Non sunt, inquit, inter Christianos tolerandi, O sacratissime Casar, homines mente corrupti, & reprobi circa fidem, qui per maleficia curant maleficiatos, qui furti ministerio demonum reuelant & adulteria; qui lapidum aut speculi inspectione prænuntiant futura. Non exaudias illos, precor, qui diuinarum legum ignari, huiusmodi ministros demonum imperio tuo existimant vtilis; propterea quod maleficio nouerunt maleficia dissoluere. Quoniam ista perniciofa curatio corporum mortem inducit animarum, & facit homines à Deo creatore omnium recedere, & impijs apostatis demonibus adherere, cum quibus post mortem damnabuntur in æternum.

Nono quæritur, Vtrum omnes tentationes, omniaque peccata hominum, ex demonum machinatione proueniant? Respondedo cum S. Thoma 2. 2. artic. 3.

n media-

mediate quidem & remote omnia peccata, omnesque tentationes à demone prouenire; quatenus induxit primum hominem ad peccatum, ex quo concupiscentia & naturæ corruptio, adeoque cætera peccata consecuta sunt, de quo nulla est controuersia: directe verò & immediate non est omnium peccatorum seu tentationum causa; sed quædam ex libertate arbitrij nostri propriæque carnis corruptione nascuntur; iuxta illud Iacob. 1. v. 14. vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illicitus.

Idem docent Origenes libro 3. Periarcho cap. 2. Basilius in reg. breu. numero 75. Chrysostomus homil. 54. in Acta & in opere imperf. homil. 49. Gregorius Nazianzenus carmin. seu metro. 2. Gennadius libro de Eccles. dogm. cap. 81. & Gregorius libro 11. Moral. cap. 25. etsi contrarium significant Leo sermon. 4. de Collect. Auctor sermon. 68. ad Fratres in Eremo, apud Augustin. Hieronym. in Eph. 6. Cassianus Collat. 7. Damascenus lib. 2. cap. 4. quibus fauet Suarez citat. lib. 8. cap. 19. à numer. 20. cum nonnullis recentioribus.

Ratio patet ex dictis. Quia cum concupiscentia partim sua natura sæpè fortuitis quibusque casibus ab extrinseco exciretur, non est verisimile, à dæmonibus omnes eiusmodi tentationes immitti; ut cunque alias in suo labore & perdendi studio sint indefessi, de qua re pluribus distulit Cassianus collat. 7. cap. 7. 15. 20.

& collat. 8. cap. 12.

Decimo quaeritur, quid sentiendum sit de varijs dæmonum partitionibus, quas nonnulli auctores à varijs nocendi studijs, aut habitatum diuersitate desumptas tradunt. Respondeo. De hac re agit Trithemius lib. 8. qq. question. 6. vbi Orpheum, Psellum, & ipsius Apollinis Pseudooraculum, apud Eusebium lib. 4. demonstrat. Euang. ferè secutus, sex dæmonum genera recenset, nimirum igneum, aereum, terrestre, aquaticum, subterraneum, & lucifugum, eorumque etiam studia & affectus prolixè describit. Sed hæc examine indigent; & vniuersim nec probanda sunt, nec improbanda videntur, vt notauit etiam Delrius lib. 2. question. 27. sect. 2. Certe S. Ignatius Martyr epist. ad Eph. ab ipso etiam Trithemio relatus, duo tantum eorum genera, omisso igneo, assignat, cum ait: Nihil melius est, quam pacem habere, in qua omne telum euacuatur, aërorum simul, & terrestrium spirituum. Sub quibus utique eos etiam, qui in aquis, & speluncis quandoque hominibus infesti sunt, comprehendit.

Nec verò simile est in regione ignis aliquos dæmones ordinariè habitare, quando ab Apostolo Ephes. 6. Rectores tenebrarum, & à Iuda, caliginis, seu caliginoso aëri adscripti dicuntur: nec est quicquam, quod in regione ignis aduersus homines machinentur. Quod si dæmonum genus igneam dicatur, ab igne infernali, iam omnes dici poterunt ignei; non solum quia ab igne omnes patiuntur,

untur, sed etiam quia alternatim, & ad tempus omnes aliquandiu inferis addicuntur. Ob quam causam etiam non est verosimile, eosdem numero spiritus perpetuo aut in aquis, aut in speluncis degere, sed pro occurrentium circumstantiarum varietate, varijs in locis, ad seducendos homines, incumbere.

21 Plenus ex scriptura varia. demonum studia & affectus describit Cassianus collat. 7. capit. 32. vbi tamen & illud, cum Trithemio commune, pia interpretatione indiget, cum ait, quosdam demonum solummodo Iocutores esse; vt non tormentis hominum, sed derisione delectentur, & illusionem contenti, fatigare potius studeant, quam nocere. Quorum similia etiam habet S. Antonius apud Athanasium in vita eiusdem: nimirum quia plus illis diuinitus non permittitur, vt recte ab Henrico Cuickio in citatum locum Cassiani annotatum. Vide quæ in simili diximus ad 1. part. S. Thom. disputa. 5. question. 1. dub. 1. de imperitia & inertia demonum. Plura de demonum tentationibus & studijs ex Patribus & historijs Coccius tom. 1. lib. 4. a. 5. & 6.

TRACTATUS alter Theologicus De Sagis & Veneficis.

SVMPTVS EX OPERIS
Moralis libro tertio R. P. Pauli
Laymanni in Dilingana Vni-
uersitate publici Canonum
professoris.

Seruauimus Ordinem, quem auctor ipse
in Opere suo exhibuit, distributa & in
certos numeros relata vniuersa
doctrina.

SVMMARIVM.

- 1 Plures feminae, quam viri veneficis obstricta sunt.
- 2 Sagas ad veram poenitentiam conuertere difficile, sed non impossibile est.
- 3 Confessarius agendo cum sagis à Iudice captis, aut condemnatis, magna prudentia uti debet.
- 4 Saga tenentur eiusdem criminis reas, quas nouerunt, Iudici prodere.
- 5 Si testis, aut denunciator testimonium suum reuocet, probabilem erroris suam rationem afferens, audiri debet.
- 6 Iudex plerumque estimare non debet reuocationem denuntiationis, post latam sententiam condemnatoriam denunciantis; etsi is morti proximus reuocet.
- 7 Confessarius frustra plerumque laborabit, si post Saga supplicium Iudici significauerit, eam reuocasse denuntiationes.

2

Qui